

2024, 13 (5), 2000-2027 | Araştırma Makalesi

“Türkiye’yi Mevcut Anayasa Kamburundan Kurtarmak”: Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın “Yeni Anayasa İhtiyacı” Söylemine Ulusal Basının Bakışı

Ali Çakır¹

Öz

1982 Anayasası, askeri darbe sonrası yasama yetkisini kullanmak üzere göreve gelen Milli Güvenlik Konseyi’nin yönetimi altında halkoylamasıyla kabul edilmiştir. “Darbe anayasası” olarak isimlendirilmiş ve farklı gerekçelerle 1987, 2007, 2008, 2010 ve 2017 yıllarında kapsamlı, farklı zamanlarda ise mecliste kısıtlı değişikliklere uğramıştır. Anayasanın birçok maddesi değişmesine rağmen tartışmalar azalmamış, gün geçtikçe artmıştır. Bu meyanda, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın TBMM’nin açılış konuşmasında yaptığı “yeni anayasa” vurgusu, konuyu tekrar gündeme getirmiştir. Toplum sözleşmesi olan anayasa, kamuoyunu doğrudan ilgilendiren bir metindir. Haliyle gazetelerin bu konu üzerine eğilmesi kaçınılmazdır. İlaveten köşe yazarlarının fikirlerini beyan ettikleri makaleleri de kişisel görüşlerini ortaya koyması bakımından önemlidir. Türk basınının “yeni anayasa” tartışmalarını köşe yazılarında ele alış şekilleri, bu çalışmanın iskeletini oluşturmaktadır. Köşe yazılarını belirlemek için ulusal düzeyde yayın yapan gazetelerin 2-16 Ekim 2023 tarihleri arasındaki nüshaları taranmıştır. Bu tarihler; Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın meclis konuşmasının 1 gün sonrasında İsrail’in Filistin’e yönelik saldırılarının başladığı gün aralığıdır. Yapılan arama sonucunda, 19 gazeteden toplam 56 köşe yazısı seçilmiştir. Daha sonra yazılar; anayasa değişikliğine destek verenler, karşı çıkanlar ve tarafsız konumlananlar olmak üzere 3 kategoriye ayrılmıştır. Sınıflandırma aşamasından sonra ilgili yazılar içerik analizine tabi tutulmuştur. “Tanımlar ve kavramlar” başlığıyla 20 adet kelime belirlenmiş ve bunlara yüklenen anlamlar hem aynı fikri hem de farklı fikirleri savunan yazarlar arasında karşılıklı analiz yapılmıştır. Ayrıca yapılan analiz neticesinde ortaya çıkan bulguların, 10 farklı “siyasi aktör” tarafından nasıl kullanıldığı tespit edilmiştir. Gazete ve yazar ayırmaksızın, siyasi aktörlerin olumlu, olumsuz ve nötr algıları da değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Elde edilen bilgi ve bulgular ışığında; toplumu aydınlatma ve bilgilendirme işlevi ve görevi bulunan gazetelerin, yeni anayasa tartışmaları konusunda beklentiyi karşılayamadıkları gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: 1982 Anayasası, Toplum Sözleşmesi, Anayasa Değişikliği, Ulusal Basın, Köşe Yazısı, İçerik Analizi

Çakır, A. (2024). “Türkiye’yi Mevcut Anayasa Kamburundan Kurtarmak”: Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın “Yeni Anayasa İhtiyacı” Söylemine Ulusal Basının Bakışı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 13(5), 2000-2027. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1517587>

Geliş Tarihi	17.07.2024
Kabul Tarihi	15.10.2024
Yayın Tarihi	31.12.2024
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makaledir.	

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Medya Ekonomisi ve İşletmeciliği Anabilim Dalı, Kastamonu, Türkiye, alicakir@kastamonu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2903-4071

2024, 13 (5), 2000-2027 | Research Article

"Rescuing Türkiye of the Hump from Current Constitution": National Media's Take on President Erdoğan's Discourse on the "Need for a New Constitution"

Ali Çakır¹

Abstract

The 1982 Constitution was adopted by referendum under the rule of the National Security Council, which took office to exercise legislative authority after the military coup. It has been dubbed the "coup constitution" and amended extensively in 1987, 2007, 2008, 2010, and 2017, and at different times in parliament on different grounds. Although many articles of the constitution have been amended, the debates have remained strong but have increased daily. At this point, President Erdoğan's emphasis on a "new constitution" in his opening speech to the TBMM brought the issue back to the agenda. As a social contract, the constitution is a text that directly concerns the public. Therefore, it is inevitable for newspapers to focus on this issue. In addition, the articles in which columnists express their opinions are also important in terms of revealing their personal views. The way the Turkish press handles the "new constitution" debates in its columns constitutes the skeleton of this study. In order to identify the columns, national newspapers were scanned between October 2 and 16, 2023. These dates range from one day after President Erdoğan's speech in the parliament to the beginning of Israel's attacks on Palestine. As a result of the search, 56 columns from 19 newspapers were selected. The columns were then categorized into three categories: those favoring the constitutional amendment, those against it, and those taking a neutral position. After the classification stage, the related articles were subjected to content analysis. Under the title "definitions and concepts" 20 words were identified, and the meanings attributed to these words were mutually analyzed among the writers defending the same and different opinions. Furthermore, how the analysis findings were used by 10 different "political actors" was determined. Positive, negative, and neutral perceptions of political actors, regardless of newspaper and author, were also evaluated. In light of the findings, it is necessary to recognize that the organization has the function and duty of enlightening and informing the public. It was observed that the newspapers needed to meet expectations regarding the discussions on the new constitution.

Keywords: 1982 Constitution, Community Contract, Constitution Amendment, National Press, Column, Content Analysis

Çakır, A. (2024). "Rescuing Türkiye of the Hump from Current Constitution": National Media's Take on President Erdoğan's Discourse on the "Need for a New Constitution". *Journal of the Human and Social Science Researches*, 13(5), 2000-2027. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1517587>

Date of Submission	17.07.2024
Date of Acceptance	15.10.2024
Date of Publication	31.12.2024
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

¹ Assistant professor, Kastamonu University, Faculty of Communication, Journalism, Kastamonu, Türkiye, alicakir@kastamonu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2903-4071

Giriş

AK Parti'nin ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 1982 Anayasasının değiştirilmesi gerektiğine dair düşünceleri, AK Parti'nin kuruluşundan beri çeşitli platformlarda dile getirilmiştir. AK Parti'nin 2002 genel seçimleri seçim beyannamesinde "hukuk alanındaki reformlara yeni bir anayasa yapılarak başlanmalıdır. PARTİMİZ, yeni anayasanın devlet-toplumbirey arasında yapılan bir toplumsal sözleşme niteliğinde olmasından yanadır. (AK Parti Tanıtım ve Medya Başkanlığı, 2015a, s. 18)" yer alan cümlelerinden anlaşılacağı üzere, henüz iktidara gelmeden Türkiye'nin mevcut anayasasının değiştirilmesi gerekliliği fikrine sahip olduğu görülmektedir. Keza 2007 seçimleri için hazırlanan seçim beyannamesinde "Yeni Bir Anayasa (AK Parti Tanıtım ve Medya Başkanlığı, 2015b, s. 12)" ve 2011 seçim beyannamesinde de "Yeni Anayasa (AK Parti Tanıtım ve Medya Başkanlığı, 2015c, s. 15-17)." başlıklarıyla, "yeni anayasa" topluma vaat olarak sunulmuştur. 2014 yılında yapılan seçimle beraber Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'nin halk tarafında seçilen ilk cumhurbaşkanı olarak görevine başlamıştır. Cumhurbaşkanı seçildikten sonra da yeni bir anayasa yapılmasıyla ilgili defaatle açıklamada bulunmuştur.

1982 anayasası halk oylamasıyla kabul edilmiş olsa da askeri darbe sonrası yürürlüğe girdiğinden tartışmaların odağında olmuştur. Bazı maddeleri birden çok olmak üzere toplam 19 kez (31 Aralık 2023 tarihine kadar) değişikliğe uğramıştır (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Gerekçeli)).

Bununla birlikte askeri darbenin ürünü olması hasebiyle, topyekûn yeni bir anayasa yapımı yıllardır ülke gündemini meşgul etmektedir. Türkiye'de uzun yıllardır sosyal ve siyasal bir yeni anayasa talebi olduğu iddia edilebilir (Gülener, 2011, s. 202). Siyasi partilerin kendi dünya görüşleri zaviyesinde anayasa yapma isteği, hukuki sınırlar dâhilinde meşru bir taleptir. Siyasi partilerin seçmenlerine yönelik "yeni anayasa" vaadini hayata geçirebilmek adına bazı siyasal sınırları bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi, mecliste anayasa değişikliğini kabul edecek milletvekili sayısına ulaşmaktır. Mevcut düzenlemeye göre anayasa değişikliğinin referanduma götürülebilmesi için 360, cumhurbaşkanının onayıyla yürürlüğe girebilmesi için 400 milletvekiline ihtiyaç bulunmaktadır. Yeni anayasa yapım sürecine destek veren siyasi partilerin meclisteki sandalye dağılımı³, şu an buna imkân vermiyor görünmektedir.

Bu kapsamda çalışmanın konusunu yeni anayasa tartışmalarının nasıl ve ne şekilde ele alındığını belirlemektir. Yeni anayasa tartışmaları siyasi aktörler açısından nasıl ilerlemekte, anayasa tartışmalarına destek verenler, karşı çıkanlar ve tarafsız konumlananlar konuya nasıl yaklaşmakta, hangi kavramlar konunun içerisinde daha detaylı olarak incelenmekte araştırmanın sorusunu oluşturmaktadır. Anayasa, bir ülkenin temel değerlerini, vatandaşlarının haklarını ve özgürlüklerini belirler. Anayasa tartışmaları, bu değerlerin ve hakların nasıl korunacağı veya yeniden düzenleneceği konusunda toplumsal bir konsensüs oluşturma fırsatı sunar. Bu süreç, bireylerin yaşam kalitesini ve toplumsal adaleti etkileyebilir. Bir ülkenin anayasası ve anayasa tartışmaları, uluslararası toplum tarafından yakından izlenir. Anayasa değişiklikleri, ülkenin uluslararası ilişkilerinde ve imajında önemli rol oynayabilir. Ayrıca anayasa değişiklikleri genellikle geniş bir toplumsal katılım gerektirir. Bu, vatandaşların siyasi süreçlere aktif

³ TBMM'nin mevcut sandalye dağılımı için bkz. TBMM. 28. Dönem milletvekilleri sandalye dağılımı. Erişim adresi: <https://www.tbmm.gov.tr/sandalyedagilimi>

katılımını ve kendi geleceği üzerindeki kararlar üzerinde söz sahibi olmalarını sağlar. Demokratik bir toplumda, anayasa tartışmaları, halkın sesini duyurma ve yönetime katılma fırsatını temsil eder. Bu nedenle, anayasa tartışmaları yalnızca hukuki ve politik bir konu değil, aynı zamanda toplumsal ve uluslararası etkileri olan geniş kapsamlı bir süreçtir. Belirtilen hususlar çerçevesinde çalışmanın önemi ortaya çıkmaktadır. Ayrıca literatürde araştırma konusu ile ilgili olarak yapılan çalışma olmaması literatürdeki önemli bir boşluğu doldurması açısından önem arz etmektedir. Çalışma kapsamında öncelikle teorik çerçeve hakkında bilgi verilecek olup, daha sonra yöntem kısmında belirtilen amaca ulaşabilmek için içerik analizi yöntemi uygulanacak ve sonuç kısmında elde edilen bulgular değerlendirilecektir.

Teorik Çerçeve

Türkiye, 22 yılı aşkın süredir Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AK Parti) iktidarı altında yönetilmektedir. 16 Nisan 2017 tarihli referandumla, Türkiye parlamenter sistemden "cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi" adıyla başkanlık sistemine geçmiştir. Sistem değişikliğiyle beraber yönetim yine AK Parti ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın elinde olmakla beraber seçimlerde ittifak anlayışı gelişmiştir. Bu meyanda yapılacak bir anayasa değişikliği için iktidarın tek başına aldığı kararı uygulaması mümkün görünmemektedir. Olasılığı en yüksek olan değişiklik şekli, referanduma gidilmesi olacaktır. Referandumlar, uzun yıllardır doğrudan demokrasi aracı olarak kullanılmaktadır (Sevinç, 2021, s. 30-31). Kabul-ret veya geniş katımlı gibi şekilleri olan referandumlar olup anayasa değişikliği referandumları genel kabul-ret oylamasına tabi referandum çeşitlerindedir (Nohutçu ve Bektaş, 2017 s. 10-14).

Türkiye'de anayasa değişikliği bağlamında 1987, 1988, 2007, 2010 ve 2017 yıllarında referanduma gidilmiştir. 1988 yılında yapılan değişiklik hariç olmak üzere diğer 4 referandumda değişiklikler kabul edilmiştir. Bunlardan ilki 1987 yılında siyasi yasakları düzenleyen, anayasanın geçici 4. maddesinin kaldırılmasıyla ilgili olup katılımın %93,6 oranında olduğu referandumda evet oyu %50,16 çıkmıştır. Bu tek maddelik değişiklik, şekil bakımından demokratik referandum olarak kabul edilmektedir (Karadeniz, 2018, s. 67). 1988 referandumu, yerel seçimlerin 1 yıl erkene alınıp alınmamasıyla ilgili olup katılım %88,8 ve evet oyu %35 olmuştur. Halkın anayasa değişikliğine hayır dediği yegane örnektir. Siyasi yasakların kalkmasının ertesine yapılan bu referandumda Erdal İnönü ve Deniz Baykal gibi siyasiler hayat pahalılığı gibi konuyla doğrudan ilgili olmayan meseleleri gündeme getirerek referandumdan istedikleri sonucun çıkmasını sağlayabilmiştir (Safi ve Kurşuncu, 2023, s. 213-214). Geri kalan 3 anayasa referandumu da AK Parti iktidarında vukua gelmiştir.

2007'nin ilk aylarında mecliste "367 krizi"⁴ olarak bilinen olay patlak vermiştir. Cumhurbaşkanlığı için mecliste yapılan seçimlerde toplantı yeter sayısına ulaşamadığı gerekçesiyle, dönemin ana muhalefet partisi toplantı yeter sayısı konusunda anayasa mahkemesine başvurmuştur. Anayasa mahkemesi de başvuruyu kabul ederek cumhurbaşkanlığı seçimlerini iptal etmiştir. Bunun üzerine AK Parti seçim kararı almış ve yapılan seçimlerde tekraren tek başına iktidar olmuştur. Cumhurbaşkanlığı seçimleri tekrar gündeme gelmiş ve MHP'nin meclisteki seçimlere katılmasıyla "367 krizi"

⁴ Cumhurbaşkanının mecliste seçildiği son seçimin hukuki ve siyasal sonuçları hakkında bir değerlendirme için bkz. Eroğul, C. (2007). 2007 Cumhurbaşkanı Seçimi Bunalımından Çıkarılabilecek Dersler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62(03), doi: 10.1501/SBFder_0000002037

aşılmıştır. Var olan durumu hukuken teminat alma arzusundaki AK Parti iktidarı, cumhurbaşkanını halkın seçmesi başta olmak üzere bir dizi anayasa değişikliğini referanduma götürmüştür. Yapılan oylamaya katılım %67,49'da kalmış ve evet oyu %68,95 olmuştur. Seçimlerin yeni yapılmış olması ve değişen paradigmalarda neticesinde bu referanduma katılım sınırlı kalmış ve kapsamlı bir propaganda dönemi yaşanmamıştır. 2010 referandumunu ise bloklar arası rekabetin gün yüzüne çıktığı bir süreç olmuştur. Hakyemez (2010, s. 389), 2010 referandumunda yoğun tartışmalar yaşanmasını "1982 Anayasa Koyucusunun oluşturmaya çalıştığı bürokratik vesayetçi yapıyı değiştirmeye çalışan önemli farklı düzenlemelerin öngörülmesi olmasına" bağlamaktadır. Toplamda 2 geçici maddeyle birlikte 26 maddelik bu anayasa değişikliğinin kapsamının genişliği de yoğun tartışmalar yaşanmasının diğer bir nedeni olarak gösterilebilir. Siyasi ve hukuki mecralarda tartışmaların yoğunlaşması basın da bu konuya eğilmesine vesile olmuştur. Yaylagül ve Çiçek'in (2011) çalışmasında, gazetelerin yoğun bir şekilde referandum haberleri sunduğu görülmektedir. 1-13 Eylül 2010 tarihleri arasında 7 gazetenin birinci sayfasını incelemişler ve toplam 255 içeriği eleştirel söylem analizine tabi tutmuşlardır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin kabul edildiği 2017 referandumunu, üzerinde en fazla çalışma yapılan referandum olmuştur. Kitle iletişim araçlarının hemen hepsi farklı analiz yöntemleriyle incelenmiştir. Örneğin Arkan ve Rençber (2018) içerik analizi metodunu uyguladıkları çalışmada, Hürriyet, Sabah ve Sözcü gazetelerinin 1-15 Nisan 2017 tarihleri arasındaki nüshaları incelenmiştir. Yine gazeteler üzerine yapılan başka bir çalışmada Altıntaş (2019), söylem analizi yöntemiyle Hürriyet, Sabah, Sözcü ve Posta gazetelerinin 15-17 Nisan 2017 tarihli arasındaki sayfalarının manşetlerini konu edinmiştir. Burada anılmayan 2017 referandumuyla ilgili farklı çalışmalarda da görüldüğü üzere, toplumsal talep ve siyasal iklim tartışmaların yoğun olduğunu işaret etmektedir. Mecliste grubu bulunan AK Parti ve MHP anayasa değişikliğinin onaylanması için propaganda yaparken HDP ve CHP karşı bloğu oluşturmuştur. Hülasa mecliste yapılan anayasa değişiklikleri yapısı itibarıyla toplumsal refleks gelişimini referandumlar kadar tetiklememektedir. Türkiye'nin 2010 yılından itibaren genel ve yerel seçimler ile anayasa referandumları için toplam 9 defa sandık başına gittiği düşünülürse, vatandaşların gündeminin seçim etrafında şekillenmesi mantıklı olmaktadır. Günümüz meclis aritmetiğine göre olası bir anayasa değişikliğinde, doğrudan mecliste kabul edilmesine olanak sunmamaktadır. Bu vesileyle 31 Mart 2024 tarihinde yapılacak yerel seçimlerden sonra ülke gündeminde yeni anayasa tartışmalarının yer alacağını söylemek fazla iddialı olmayacaktır.

Bu çalışmada, yeni anayasa tartışmaları kapsamında, çalışmanın yöntem kısmında ayrıntılı olarak belirtildiği üzere, farklı yayın politikalarına sahip gazetelerin köşe yazılarına odaklanılmıştır. "Cumhuriyet, demokrasi, başörtüsü, laiklik, iktidar, muhalefet vb." kavramların kullanım sıklıkları ve cümle bağlamları değerlendirilmiştir. "Tanımlar ve kavramlar" ile "siyasi aktörler" olmak üzere alt başlıklar oluşturulmuş ve anayasa değişikliğini destekleyen, desteklemeyen ve tarafsız konumlanan yazılar tespit edilmiştir.

Yöntem

Bu çalışmada, Türk basınında yeni anayasa tartışmalarının köşe yazılarında ele alınış şekillerinin ortaya konulması hedeflenmektedir. Belirtilen amaca ulaşabilmek için içerik analizi yöntemi uygulanacaktır. İçerik analizinin gazetelerde kullanımı 16. yüzyıla kadar

uzanmakta olup, ilk kullanım örnekleri dini mesajların hangi ölçüde yer aldığını tespit etmeye yöneliktir. Ancak içerik analizinin esas gelişimi 20. yüzyılın başlarına denk gelmektedir. Spor, edebiyat, suç vb. birçok konu temalaştırılarak içerik analizine konu edilmiştir. Siyasi gelişmelerin yoğunlaşmasıyla birlikte politika ve propagandanın, dönemin popüler kitle iletişim aracı radyoda kullanımıyla farklı bir safhaya geçmiştir. 2. Dünya Savaşı döneminde Laswell ve arkadaşları, politika ve iletişim arasındaki ilişkiye odaklanmış ve kuramsal yapı içerisinde demokrasi, ırkçılık, özgürlük, komünizm gibi siyasal kavram ve simgelerle ortaya çıkan şiddet, tartışma ve rüşvet gibi konular hakkında çalışmalar yaparak ilişkileri açığa çıkarmışlardır (Aziz, 2014, s. 131,132). Günümüzde de genellikle psikoloji, edebiyat, sosyoloji, tarih, sosyal bilimler, siyasal bilimler ve gazetecilik gibi alanlarda farklı amaçlarla kullanılan içerik analizi, genel olarak eylemleri doğrudan gözlemlemekten ziyade, kişilerin sembolik eylemlerini veya herhangi bir iletişim kaynağını analiz etmeye dayanmaktadır (Öğülmüş, 1991, s. 213). Klaus Krippendorff (1984)'un ifadesiyle içerik analizi, "bir mesajın içindeki verilerden yinelenebilir ve değerli çıkarımlar yapan bir araştırma tekniğidir" (akt: Aziz, 2014, s. 132). Bu noktada Krippendorff aslında yöntemin "güvenilir" olması gerektiği vurgusunu yapmaktadır. Yani, yapılan herhangi bir araştırma, farklı şartlarda farklı kişilerle yapıldığı zaman dahi aynı sonuçları vermelidir (Aziz, 2014, s. 133). Neuman'a göre ise içerik analizi "metin içeriği toplama ve analiz etme tekniği" şeklinde tanımlanmaktadır. Ona göre içerik, kelimeler, düşünceler, görseller, iletilebilen anlamlar, temalar, semboller veya herhangi bir iletiye gönderme yapmaktadır. Metin ise herhangi bir yazılı, sözlü veya görsel bir unsur olarak ifade edilmektedir. (Neuman, 2017, s. 466). Yengin'in ifadesine göre ise içerik analizinde, iletişim kaynağının içerisindeki örtük veriler ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla ağırlıklı olarak yazılı metinler inceleme birimi olarak tercih edilmektedir. (Yengin, 2017, s. 77).

1. Yeni Anayasa Tartışmalarının Analizi

Bu çalışmada, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 1 Ekim 2023'te TBMM'nin 28. Dönem 2. Yasama yılının açılışında yaptığı konuşmasında⁵ "yeni anayasa yapımı" konusunu tekrar dile getirmesi üzerine, Türkiye'de yayınlanan 19 gazetenin köşe yazıları incelenmiştir. Gazeteleri taramaya konuşmanın ertesi gününden itibaren başlanmıştır. İsrail'in Filistin'e saldırısıyla gündem olağanüstü bir şekilde değiştiğinden 16 Ekim 2023 tarihinden itibaren "yeni anayasa tartışmaları" gündemden düşmüştür. Bu sebeple zaman sınırı 02 Ekim-16 Ekim 2023 tarihleri arasında sınırlandırılmıştır. İnternet ortamında açık kaynak olarak ulaşılabilen ulusal gazetelerin hepsi taranmış ve 19 adet gazetede, ilgili temayı işleyen 56 adet köşe yazısı tespit edilmiştir. Gazeteler ve içinde bulunan köşe yazılarına ait bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Gazeteler ve Tespit Edilen Köşe Yazısı Sayıları

Gazete Adı	Köşe Yazısı Sayısı	Gazete Adı	Köşe Yazısı Sayısı	Gazete Adı	Köşe Yazısı Sayısı
Akşam	2 adet	Milli Gazete	1 adet	Yeni Asya	3 adet
Bir Gün	2 adet	Milliyet	2 adet	Yeni Birlik	1 adet
Cumhuriyet	7 adet	Sabah	6 adet	Yeni Çağ	5 adet
Evrensel	4 adet	Sol	1 adet	Yeni Mesaj	2 adet
Hürriyet	2 adet	Sözcü	8 adet	Yeni Şafak	2 adet
Karar	2 adet	Star	3 adet		
Korkusuz	2 adet	Takvim	1 adet		

⁵ İlgili konuşma için Anadolu Ajansı'nın resmi YouTube hesabındaki video kullanılmıştır.

Bilindiği üzere Türkiye’de anayasa tartışmaları yeni değildir. Mevcut anayasa olan 1982 anayasası, hemen tüm kesimler tarafından farklı yönleriyle eleştirilmektedir. Bu sebeple yapılması düşünülen değişikliğin kim tarafından ele alındığı önem kazanmaktadır. Gerek siyasilere açıklamaları gerekse basın mensuplarının fikri dünyaları kaleme aldıkları yazıları kategorilendirme zarurietini doğurmaktadır. Mevcut iktidarın ortaya koyduğu “yeni anayasa” söylemine destek verenler, karşı çıkanlar ve tarafsız pozisyonda değerlendirenler olmak üzere 3 farklı sınıflandırma yapılmış ve Tablo 2’de gösterilmiştir. Buna göre “yeni anayasa” söylemine destek veren köşe yazısı sayısı 17 adet olup genelinin %30.72’sine tekabül etmektedir. Anılan söyleme karşı çıkanların sayısı ise 35 adet olup %66.36 oranına ulaşmaktadır. Tarafsızlığını korumaya çalışan köşe yazısı sayısı 4 adet olup %2.91 oranında kalmaktadır.

Tablo 2. “Yeni Anayasa” Söyleminin Köşe Yazılarında İşleniş, Sayıları ve Yüzdeleri

Destek Verenler		Karşı Çıkanlar		Tarafsız Olanlar	
Gazete Adı	Köşe Yazısı Sayısı	Gazete Adı	Köşe Yazısı Sayısı	Gazete Adı	Köşe Yazısı Sayısı
Akşam	2 Adet	Bir Gün	2 Adet	Milliyet	2 Adet
Hürriyet	2 Adet	Cumhuriyet	7 Adet	Yeni Asya	2 Adet
Sabah	6 Adet	Evrensel	4 Adet	TOPLAM	4 Adet
Star	3 Adet	Karar	2 Adet		%2.91
Takvim	1 Adet	Korkusuz	2 Adet		
Yeni Birlik	1 Adet	Milli Gazete	1 Adet		
Yeni Şafak	2 Adet	Sol	1 Adet		
TOPLAM	17 Adet	Sözcü	8 Adet		
	%30.72	Yeni Asya	1 Adet		
		Yeni Mesaj	2 Adet		
		Yeni Çağ	5 Adet		
		TOPLAM	35 Adet		
			%66.36		

Bu çalışmada MAXQDA2020 programı kullanılarak 56 adet köşe yazısı içerik analizine tabi tutulmuştur. “İktidar söylemi”, “muhalif söylem” ve “tarafsız söylem” olmak üzere 3 ana kodlama cetveli belirlenmiştir. İlâveten “siyasi aktörler” ayrı bir kod olarak taranmış ve ana kategorilerde kullanım sıklıkları belirlenmiştir. Tablo 3’te, yapılan analiz sonucunda seçilen kelimelerin kodları ve hangi gazetelerde yer aldığı, kullanım sıklıkları ve yüzdeleri ile “siyasi aktörler” kodlamasına seçilen kelimeler ve onların ana kodlara dağılımı verilmiştir. Tablo 3’te yer alan kodlamalar oluşturulurken öncelikle tüm köşe yazıları incelenmiş ve en çok tekrarlanan kelimeler tespit edilmiştir. Daha sonra bu kelimelerin, Türkiye siyasal hayatındaki karşılıkları üzerinden kategorilendirilmiştir.

Tablo 3. Yeni Anayasa Tartışmalarına Yönelik Kodlar ve Kullanım Sıklıkları

Tanımlar ve Kavramlar							
Kelimeler	Olumlu	Yüzde	Olumsuz	Yüzde	Nötr	Yüzde	Toplam
Başörtüsü	Akşam: 21	%86.2	BirGün: 1	%13.8			29
	Sabah: 2	0	Evrensel: 2	0			
	Star: 2		Sözcü: 1				
Cumhuriyet	Hürriyet: 5	%32.5	Cumhuriyet: 1				43
	Sabah: 3	6	4	%67.4			
	Takvim: 5		Evrensel: 1	4			
			Sol: 1				
			Sözcü: 8				

	Yeni Şafak: 1		Yeni Mesaj: 3 Yeni Çağ: 2				
Darbe Anayasası/Darbeci	Hürriyet: 1 Star: 3 Yeni Şafak: 2	%18.7 5	Cumhuriyet: 2 Evrensel: 2 Karar: 1 Sol: 7 Sözcü: 6 Yeni Çağ: 7	%78.1 3	Yeni Asya: 1	%3.12	32
Demokrasi	Hürriyet: 6 Sabah: 4 Takvim: 1 Yeni Birlik: 1	%28.5 7	BirGün: 2 Cumhuriyet: 4 Evrensel: 3 Karar: 1 Sözcü: 13	%54.7 6	Yeni Asya: 7	%16.6 7	42
Demokratik Anayasa			BirGün: 4 Evrensel: 3 Karar: 1 Sözcü: 2	%100			10
Gündem Değişirme/ Oluşturma			Birgün: 2 Karar: 4 Sözcü: 1	%87.5 0	Yeni Asya: 1	%12.5 0	8
İhtiyaç/Gerekli	Hürriyet: 2 Sabah: 3 Star: 1 Yeni Birlik: 1 Yeni Şafak: 2	%36	BirGün: 1 Evrensel: 5 Yeni Çağ: 6 Sözcü: 1	%52	Yeni Asya: 3	%12	25
Kurtulmak/Kurtarmak	Hürriyet: 2 Sabah: 1 Star: 1 Takvim: 1	%33.3 3	Cumhuriyet: 1 Evrensel: 2 Karar: 1 Sol: 2 Sözcü: 2 Yeni Çağ: 1	%60	Yeni Asya: 1	%6.67	15
Laik/Laiklik	Sabah: 1 Yeni Şafak: 1	%8.00	BirGün: 1 Cumhuriyet: 7 Sol: 3 Sözcü: 11 Yeni Mesaj: 1	%92.0 0			25
Mevcut Anayasa	Sabah: 1 Takvim: 1	%12.5 0	Cumhuriyet: 2 Evrensel: 1 Karar: 1 Sözcü: 4 Yeni Asya: 1 Yeni Çağ: 5	%87.5 0			16
Oyun/Oyuncak			BirGün: 2 Cumhuriyet: 2 Evrensel: 1 Sol: 1 Sözcü: 2 Yeni Mesaj: 1	%90	Milliyet : 1	%10	10
Özgürlük/Özgürlükçü	Akşam: 8 Sabah: 1 Star: 1 Yeni Birlik: 1	%22.9 2	BirGün: 8 Cumhuriyet: 4 Evrensel: 5 Karar: 4 Sol: 3 Sözcü: 8 Yeniçağ: 2	%70.8 3	Yeni Asya: 3	%6.25	48
Pranga	Hürriyet: 1	%7.69	Cumhuriyet: 9 Evrensel: 1	%92.3 1			13

				Sol: 1 Yeni Çağ: 1			
				BirGün: 1 Cumhuriyet: 10 Evrensel: 1 Korkusuz: 1 Sözcü: 2 Yeni Asya: 1 Yeniçağ: 2	%100		18
Saray							
	Hürriyet: 1 Sabah: 7 Star: 1 Yeni Birlik: 2 Yeni Şafak: 2	%35.1 4		BirGün: 2 Cumhuriyet: 1 Evrensel: 7 Karar: 7 Sözcü: 1 Yeni Mesaj: 1 Yeni Çağ: 5	%64.8 6		37
Sivil Anayasa							
	Hürriyet: 2	%8.33		BirGün: 1 Evrensel: 10 Korkusuz: 1 Sözcü: 4 Yeniçağ: 6	%91.6 7		24
Tek Adam							
	Hürriyet: 3 Sabah: 3 Star: 1 Takvim: 3 Yeni Şafak: 3	%72.2 2		BirGün: 1 Evrensel: 1 Karar: 3	%27.7 8		18
Türkiye Yüzyılı							
	Yeni Şafak: 1	%9.09		Sözcü: 10	%90.9 1		11
Yamalı Boğça							
	Star: 1 Takvim: 1	%50		Cumhuriyet: 1 Sol: 1	%50		4
Yerli ve Milli							
	Sabah: 1 Star: 1	%9.52		Cumhuriyet: 2 Korkusuz: 1 Sözcü: 12 Yeni Mesaj: 1 Yeni Çağ: 3	%90.4 8		21
4 Madde							
Siyasi Aktörler							
	Akşam: 6 Hürriyet: 9 Sabah: 5 Star: 6 Yeni Şafak: 21	%37.6 0		BirGün: 1 Cumhuriyet: 28 Evrensel: 3 Karar: 2 Korkusuz: 3 Sol: 8 Sözcü: 22 Yeni Mesaj: 2 Yeniçağ: 5	%59.2 0	Milliyet : 1 Yeni Asya: 3	%3.20 125
AK Parti/AKP							
	Sabah: 3 Takvim: 1	%19.0 5		Cumhuriyet: 5 Sözcü: 5 Yeni Mesaj: 6 Yeniçağ: 1	%80.9 5		21
Atatürk							
	Akşam: 5 Hürriyet: 1 Sabah: 14 Star: 14	%70.8 3		BirGün: 1 Cumhuriyet: 6 Evrensel: 3 Sözcü: 2	%25	Milliyet : 1 Yeni Asya: 1	%4.17 48
CHP							
	Sabah: 2 Star: 1	%21.4 3		BirGün: 3 Evrensel: 3	%71.4 3	Yeni Asya: 1	%7.14 14
Cumhur İttifakı							

		Yeniçağ: 4					
Erdoğan	Hürriyet: 24		BirGün: 17				
	Akşam: 4		Cumhuriyet: 23				
	Sabah: 29		Evrensel: 51		Milliyet : 2		
	Star: 11	%34.5	Karar: 15	%62.6	Yeni : 2.85		246
	Takvim: 5	5	Korkusuz: 5	0	Asya: 5		
	Yeni Birlik: 3		Sözcü: 26				
	Yeni Şafak: 9		Yeni Mesaj: 2				
			Yeniçağ: 15				
HDP	Akşam: 2	%40.6	Evrensel: 1	%59.3			32
	Sabah: 6	3	Sözcü: 18	8			
	Star: 5						
İktidar			BirGün: 8				
	Hürriyet: 2		Cumhuriyet: 28				
	Sabah: 7	%12.0	Evrensel: 15				
	Star: 4	3	Karar: 5	%87.2	Milliyet : 1	%0.75	133
	Yeni Şafak: 3		Korkusuz: 1	2			
			Milli Gazete: 2				
			Sol: 2				
			Sözcü: 50				
		Yeniçağ: 6					
Kılıçdaroğlu	Hürriyet: 1	%54.1	Cumhuriyet: 9	%45.8			24
	Sabah: 4	7	Evrensel: 1	3			
	Star: 8		Sözcü: 1				
MHP			BirGün: 1				
			Cumhuriyet: 2				
			Evrensel: 1	%100			14
			Sözcü: 7				
		Yeniçağ: 3					
Muhalefet	Akşam: 1		BirGün: 14				
	Hürriyet: 1		Cumhuriyet: 4				
	Sabah: 22	%37.8	Evrensel: 18				
	Star: 9	9	Karar: 3	%58.9	Milliyet : 3	%3.16	95
	Yeni Birlik: 2		Korkusuz: 1	5			
	Yeni Şafak: 1		Sol: 2				
			Sözcü: 11				
			Yeniçağ: 3				

Yazarların bir kısmı, fikirlerine dayanak noktası olarak önemli gördükleri konularla ilgili kelime seçimlerine yoğunlaşırken, diğerleri aynı kelimeleri farklı dayanak noktalarını oluşturmak için kullanmaktadır. Bu sebeple bir kelime, cümle içinde aldığı anlama göre farklı kategorilerde değerlendirilmiştir. “Demokratik Anayasa, Gündem Değiştirme/Oluşturma, Yamalı Bohça” kelimeleri sadece bir görüş veya bir gazetede yoğunlaştığı için tabloya konmasına rağmen analiz edilmemiştir. Aşağıda yapılan analizin kelime bazlı yorumlamaları bulunmaktadır.

1.1. Tanımlar ve Kavramlar

1.1.1. Başörtüsü

“Başörtüsü” söylemi köşe yazılarında toplamda 29 kez kullanılmış olup %86.20 oranında anayasa değişikliğini destekleyen, %13.80 oranında ise anayasa değişikliğine karşı çıkan köşe yazılarında yer almıştır. Genel olarak başörtüsüne getirilen yasaklardan ve Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın bu yasağı kaldırmasından bahsedilmektedir. Başörtüsü ve

aile kavramları kimi zaman birbirini destekler nitelikte kullanılmış ve anayasa değişikliğinin zarurietini noktasında dayanak noktası oluşturulmak istenmiştir. Örneğin Zengin (2023, 6 Ekim) yazısında, “aile kurumunu sapkın akımlardan koruyacak yeni bir anayasa yapmak” öncelikli hedef olarak belirtmiştir. Anayasa değişikliğine yapılan muhalefeti “CHP'nin başörtüsü güvencesine karşı olması” iddiası üzerine temellendirmiştir. Duran (2023, 3 Ekim) da benzer şekilde başörtüsü ve aile meselesini beraber değerlendirmekte ve CHP ve YSP'nin anayasa değişikliğini bu nedenlerle kökten reddettiklerini iddia etmektedir. Kökçe (2023, 5 Ekim) ise “...CHP başörtüsü yasağının anayasanın değiştirilemez maddelerinin bir gereği olduğunu düşünüyordu. Kanımca hala böyle düşünüyor.” diyerek, anayasaya değişikliğine CHP'nin evet demeyeceğini düşündüğünü söylemektedir. Genel olarak bakıldığında, muhalefetin başörtüsü güvencesine olumsuz yaklaştığı mesajı verilmekte ve anayasa değişikliğinin başörtüsünü koruma altına almakta faydalı olacağını vurgusu yapılmaktadır.

Anayasa değişikliğine muhalif kalemler, başörtüsü konusunu iktidara yakın yazarlar gibi ele almamıştır. Başörtüsünü bir özgürlük alanı, kişisel tercih veya aile kurumu gibi konular üzerinden değil iktidarın anayasa değişikliğinden asıl muradını perdelemek üzere kullandığı bir aparat olarak değerlendirmektedir. Anılan yazarlardan olan Aydın (2023, 3 Ekim), “başörtüsü gibi konularla iktidarın muhalefeti bölme stratejisi güttüğü” iddiasında bulunmaktadır. Çaralan (2023, 3 Ekim) ise Kılıçdaroğlu'nun seçim öncesi “başörtüsüne yasal güvence getirelim” çıkışını ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın cevaben söylediği “Eğer samimiyseniz başörtüsüne anayasal güvence sağlayalım.” cümlelerini alıntılararak yerel seçim sürecinde, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın “anayasa sorununu istismar edeceğine düşündüğünü” yazısında belirtmektedir.

1.1.2. Cumhuriyet

“Cumhuriyet” söylemi köşe yazılarında toplamda 43 kez kullanılmıştır. Bu söylemin %67.44'ü anayasa değişikliğine karşı çıkan, %32.56'sı ise anayasa değişikliğine destek veren köşe yazılarında yer almıştır.

Anayasa değişikliğine muhalif kalemlerin “cumhuriyet” kelimesini devlet ve yönetim aygıtları olarak, bazen de birbiri yerine kullandığı görülmektedir. Örneğin İnce (2023, 13 Ekim) AK Parti'nin “cumhuriyeti ve demokrasiyi yapılarıyla birlikte tahrir girişimi” olduğunu söylemektedir. Güller (2023, 5 Ekim) ise anayasa değişikliğine karşı çıkanın “Cumhuriyetin varlık yokluk sorunu” olduğunu düşünmektedir. Mengi'nin (2023, 5 Ekim), Süheyl Batum'la yaptığı söyleşiyi aktardığı yazısında “Yapmak istedikleri; Cumhuriyet'in dayanaklarını ortadan kaldıracak birlikteliği sağlayabilmek...” cümlelerine yer vermiştir.

Anayasa değişikliğine destek veren köşe yazılarında da “cumhuriyet” kelimesi benzer anlamlarda kullanılmıştır. Farklı olarak muhalif olanlar cumhuriyetin tehlikede olduğunu iddia ederken destek verenler aksini söylemektedir. Örneğin, Selvi (2023, 4 Ekim), Erdoğan'ın AK Parti kongresinde “çok güçlü bir şekilde Cumhuriyet'i demokrasi ile buluşturma vurgusu” yapacağını ifade etmiştir. Yerlikaya (2023, 8 Ekim) ise yine kongreye atıfta bulunarak “Erdoğan'ın “cumhur ile Cumhuriyetin arasındaki duvarları yıktık” ifadesinin, bu mücadelede neyin hedeflendiği ve nasıl bir sonuç alındığını göstermesi açısından önemliydi...” şeklinde desteklerini kaleme almıştır.

1.1.3. Darbe Anayasası/Darbeci

Darbe anayasası ve darbeci söylemleri, 1982 Anayasasının hazırlanması ve hazırlayanlarını nitelemek için sıklıkla kullanılan argümanlardandır. Birbiriyle ilintili kavramlar olduğundan beraber analiz edilmiştir. Köşe yazılarında toplam 32 defa tekrar ettiği görülmüş, %78.13'ü muhalefeti destekleyen, %18.75'i anayasa değişikliğine olumlu bakan ve %3.12'i ise nötr olan köşe yazılarında yer almıştır.

Kökçe (2023, 5 Ekim), 1961 anayasasını, “solcuların özgürlükçü olarak ifade etmesine rağmen darbe anayasası olarak” değerlendirmekte ve 1982 Anayasasının da “çok büyük oranla (%91,4) kabul edilmesi” ona göre “baştan aşağı antidemokratik bir usulle yapıldığını” işaret etmektedir. Aynı yazısında yazar CHP’yi tüm siyasi partilerle ortaklaşabilecek bir anayasa yapmamakla da eleştirmektedir. Şeker’in (2023, 6 Ekim) “Görünüşte herkes şikâyetçi. Darbecilerin elinden çıkmış bir Anayasa’ya mecbur kalmaktan memnun kesim yok güya.” ifadelerinde de benzer anlamlar bulunmaktadır. Muhalif söylem ise iktidarın bu kavramları kullanarak anayasa değişikliğini meşrulaştırma gayesinde olduğunu iddia etmektedir. Kansu (2023, 7 Ekim) yazısında MHP’yi işaret ederek “Darbe anayasası Türkiye’ye layık değil.” sözlerini ön plana çıkarmıştır. Sucu (2023, 16 Ekim) ise düşüncelerini şu cümlelerle ifade etmiştir:

Anayasa değişikliği yaygarasıyla gündemi kapatanlar, “Anayasayı darbeciler değil, meclis yapsın.” diyerek meclisin saygınlığını kullanmaya çalışmaktadırlar. Meclisin, devlet yönetimindeki fonksiyonunu ortadan kaldıran zihniyetin, meclis güzellemesi yapması ise inandırıcı değildir.

1.1.4. Demokrasi

“Demokrasi” kelimesi gerek anayasaya taraftar olan gerekse muhalif olan tarafların, kendi argümanlarını desteklemek amacıyla kullandıkları terimlerden biri olmuştur. İktidar kanadı anayasa değişikliğini demokratik bir gelişme olarak değerlendirirken, muhalif kanat demokrasi vurgusunun, iktidarın asıl amacını perdelemek için kullandığı bir söylemden ibaret görmektedir. Bu durumun açıkça görüldüğü örneklerden biri Aydın’ın (2023, 3 Ekim) “Çabaları ülkeye demokrasi getirmek olmayacağına göre gerçek niyetleri ne olabilir?” cümlelerinde bulunmaktadır. İnce (2023, 13 Ekim) ise sert sözlerle iktidarın anayasa değişikliğiyle “demokrasiyi ve cumhuriyeti tüm kurumlarıyla birlikte tahrip etme girişiminde” bulunmakla suçlamaktadır. Sucu (2023, 16 Ekim) da benzer bir değerlendirme yaparak halkın refah ve mutluluğu için bir araç olan demokrasiyi, iktidarın “despot bir düzen kurmak” için kullandığını iddia etmektedir.

Anayasa değişikliğini destekleyen yazarların makalelerinde, yukarıdaki durumun tersi müşahede edilmektedir. Donat (2023, 3 Ekim) 1982 Anayasasının demokrasiyle bağdaşmasının imkansız olduğunu, Bülent Ecevit’ten alıntı yaparak söylemektedir. Duran (2023, 3 Ekim) da Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın konuşmasında geçen ve anayasa değişikliğiyle murat edilenin “...bu necip millet demokrasi mücadelesini sivil anayasa ile taçlandırmak.” olduğu iddiasını gündeme getirmiştir. Çevik (2023, 2 Ekim) aynı konuşmanın “Kopenhag kriterlerini çöpe atıp Ankara kriterleri ile çağdaş ve özgürlüklere saygılı bir demokrasiyi sürdüreceğiz...” bölümünü gündemine alarak, “anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az...” atasözü üzerinden anayasa değişikliğine desteğini vurgulamıştır. Kara (2023, 8 Ekim) ise konuşmanın aynı kesitini çok daha farklı değerlendirmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın konuyu başka yere çekmeye çalıştığını iddia ederek “Esasen önemli olan kriterlerin öngördüğü hukuk, hürriyet, demokratik hakların acilen millet ile buluşturulması” olduğunu vurgulamıştır.

1.1.5. İhtiyaç/Gerekli

“İhtiyaç/gerekli” söyleminin %36’sı anayasa değişikliğini destekleyen, %52’si karşı çıkan, %12’si ise tarafsız olarak değerlendiren köşe yazılarında yer almıştır. İktidar söylemini olumlayan köşe yazarları, sivil anayasanın gerekliliğinden bahsederken, muhalefeti destekleyen köşe yazarları ise bu söylemi eleştirmektedir. Örneğin Yalçın (2023, 2 Ekim), geçmiş 20 yıldaki referandumlarda iktidar lehine çıkan sonuçlar üzerinden yeni anayasanın “halkın ihtiyacı” olduğu sonucunu çıkarmaktadır. Demirer (2023, 7 Ekim) ise anayasa değişikliğine aslında halkın değil, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın ihtiyaç duyduğunu ve yeni anayasa gündeminin “tarihsel gerçekliklerin Erdoğan rejiminin ihtiyaçlarına göre şekillenmesi amacıyla kullanılacak en iyi araç” cümleleriyle özetlemiştir. Öte yandan Sipahi (2023, 4 Ekim) ise görece daha tarafsız en azından karşı tarafı suçlamayan bir dille Türkiye’nin yeni anayasa ihtiyacının “çok açık” olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Kara (2023, 2 Ekim) da benzer bir ifadeyi Numan Kurtulmuş’un sözleri üzerinden köşesinde ifade etmiştir.

1.1.6. Kurtulmak/Kurtarmak

Kurtulmak ve kurtarmak ifadeleri köşe yazılarında yine taban tabana zıt biçimlerde ve farklı bakış açıları ile kendine yer edinmiştir. Toplamda 15 kez kullanılan sözcüklerin %60’ı anayasa değişikliğine karşı çıkan, %33,33’ü destekleyen ve %6,67’si tarafsızlığını koruyan köşe yazılarında yer almıştır. Anayasa değişikliği taraftarı köşe yazılarında mevcut anayasadan kurtulmak gerektiğini söylerken, muhalif olanlar ise bunun iktidar elinde bir gerekçeye dönüştüğü ve başka amaçlara hizmet edeceği üzerine yorum yapmaktadır. Olaya görece tarafsız yaklaşan Kara (2023, 8 Ekim) ise anayasa değişikliğinin zaruri olduğunu belirtirken bunun “yeni bir banayasa” olmaması gerektiğini vurgulayarak, şu cümleleri sarf etmiştir:

Elbette ki Türkiye’yi darbecilerin yaptığı anayasadan kurtarmak gerekir. Bunu yaparken de yine demokrasinin adaletin, hürriyetlerin, insan haklarının tam hakim olduğu, milleti kucaklayacak bir anayasa yapılması, yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirinden tamamen ayrıldığı bir metin ortaya konması gerekiyor. 2018’de yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne uygun bir anayasa “yeni banayasa” olmayacaktır.

1.1.7. Laik/Laiklik

Toplam 25 kez tekrarlanan bu sözcüklerin %92’si anayasa değişikliğine olumsuz bakan, %8’i ise değişikliğe sıcak bakan köşe yazılarında yer almıştır. İnce (2023, 13 Ekim), 2008 yılında AK Parti’ye anayasa mahkemesi tarafından verilen cezayı hatırlatarak “...bu karara göre AKP, cumhuriyet, demokrasi ve laiklik karşıtıdır.” cümleleriyle itiraz etmektedir. Yazısında yaptığı değerlendirmeyi laiklik vurgusu üzerine inşa eden Esen (2023, 2 Ekim), yaşanan dönemi “laiklik karşıtı zihniyetin alan açma arayışı” olarak görmekte ve mevcut anayasaya uyulmadığını iddia ederek, yenisini konuşmayı anlamsız atfetmektedir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın, anayasa değişikliği vurgusu yaptığı konuşmasında, laiklik konusu geçmemesine rağmen, muhalif kalemlerin bu konuyu yazılarında gündeme getirdikleri görülmüştür. Turan (2023, 3 Ekim) iktidarı eleştirirken “kafalarına taktıkları laiklik ilkesi mi?” sorusunu, anayasa değişikliğinden iktidarın muradını kendi zaviyesinden sorgulamaktadır. Sev (2023, 11 Ekim) de benzer şekilde iktidarın anayasadan laiklik ilkesini kaldıracağı tereddüdünü okuyucusuyla paylaşmıştır.

Anayasanın 2. maddesine gönderme yaparak, bu durumun ileride “yol kazalarına yol açabileceği” gerekçesiyle “yeni anayasa metninde belki de laiklik ilkesi olmayacak” iddiasını dillendirmiştir. Her ne kadar laiklik ilkesinin anayasadan kaldırılma ihtimalini söyleyenler olsa da Duran (2023, 3 Ekim) “daha dikkatli olanlar buna ihtimal vermiyor” söylemiyle, iddianın geçerliliğini sorgulamaktadır.

1.1.8. Mevcut Anayasa

“Mevcut anayasa” söylemini bir kelime grubu olarak incelemekten ziyade, kullanım anlamı üzerine değerlendirmek daha sağlıklı olacaktır. Anayasa değişikliğini olumsuz karşılayan köşe yazılarında bir “özne” olarak kullanıldığı görülürken, diğer tarafın anayasanın yetersizliğini vurguladığı yazılarda kullandığı görülmektedir. Örneğin, Erandaç’ın (2023, 2 Ekim) köşesine taşıdığı, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın meclis açılış konuşmasında geçen “Türkiye’yi, 12 Eylül darbe yönetiminin 41 yıl önce milletimizin sırtına sardığı mevcut anayasa kamburundan kurtarmak, hepimizin en öncelikli sorumluluğudur.” ifadelerinde, mevcut anayasa bir kambur olarak nitelendirilmiştir. Donat (2023, 3 Ekim) ise mevcut anayasanın toplumu bölmeye sebep olduğunu yazısında belirtmektedir.

1.1.9. Oyun/Oyuncak

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın konuşmasında yer alan ve anayasa değişikliğini destekleyen kalemlerin yazısında kullanmadığı diğer bir kelime grubu “oyun/oyuncak”tır. Toplam 10 farklı yazıda karşılaşılan bu sözcüklerin 1 tanesi tarafsız konumlandırılan bir yazıda geçerken, geri kalanı muhalif yazarların köşe yazılarında bulunmaktadır. Genel olarak anayasa değişikliğinin bir gündem değiştirme manevrası olarak değerlendirilen yazılarda oyun metaforunun da kullanıldığı görülmektedir. Aydın (2023, 3 Ekim) yeni anayasa tartışmalarını “Cumhur İttifakı’nın muhalefetin önüne attığı yeni oyun hamuru” olarak tanımlamaktadır. Muhalefeti, iktidarın çizdiği alanda siyaset yapmakla itham eden Aydın, iktidarın muhalefeti istediği kıvama getirdiğini belirterek, “onlara da bir oyun alanı çizdiler” demektedir. Balbay (2023, 7 Ekim) da benzer bir değerlendirmede bulunarak, CHP’nin bu oyuna gelmeyeceğini sandığını, yazısında ifade etmektedir. Çaralan ise (2023, 3 Ekim) daha genel bir değerlendirme yaparak Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın muhalefeti anayasa tartışmaları üzerinden bölmek istediğini ve bunun için “anayasa oyunu” kurduğunu iddia etmektedir.

1.1.10. Özgürlük/Özgürlükçü

“Özgürlük ve özgürlükçü” kelimeleri, köşe yazılarında benzer bağlamlar temelinde kullanıldığı için aynı kod içerisinde ele alınmıştır. Köşe yazılarında toplamda 48 kez kullanılmış olan bu sözcüklerin, %70.83’ü anayasa değişikliğine karşı çıkan köşe yazılarında, %22.92’si anayasa değişikliğine destek veren köşe yazılarında yer almıştır. Yeni Asya’da kaleme alınan ve tarafsız olarak kodlanan 1 yazıda da geçtiği görülmektedir. Anılan bu 2 kelimeyi tahlil ederken dikkat edilen hususlardan biri genellikle sıfat olarak kullanılması olmuştur. Zengin (2023, 6 Ekim), muhalif kesimi “sapkın akımlara bile özgürlükçü” olmakla itham ettiği yazısında aynı kesimi “başörtüsüne tahammülsüz” olarak adlandırmaktadır. Diğer bir sıfat olma durumu 1961 Anayasasını tarif ederken karşımıza çıkmaktadır. Kökçe (2023, 5 Ekim), 1961 Anayasasının nihayetinde bir darbe anayasası olduğunu iddia ederken, sol kesimin bu anayasayı “özgürlükçü” olarak tanımladıklarını belirtmiştir. Kansu (2023, 7 Ekim) da

anılan iddiayı destekler nitelikte 1961 Anayasasının “Türkiye’nin şimdiye deyin gördüğü en özgürlükçü anayasa” olduğunu yazısında belirtmiştir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın 3 Ekim günü Danıştay Eğitim Tesisi açılışında yaptığı konuşmadan bir pasaj aktaran Tekin’in (2023, 5 Ekim) yazısında görüldüğü üzere, “özgürlük” kelimesi farklı bir manada da kullanılmıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın konuşmasından “vatandaşın özgürlük alanlarını genişletme ideali” yolunda birincil önceliklerinin “darbe anayasası”nı değiştirmek olduğunu vurguladığı pasajı alan Arslan Tekin, diğer birçok muhalif yazıdaki gibi asıl amacın ilk 4 maddeyi değiştirmek olduğunu, belirtilen söylemin bir kamuflaj olarak kullanıldığını iddia etmektedir. Kara (2023 2 Ekim) da Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın başka bir konuşmasından aldığı “benim milletim özgürlükçü... bir anayasa ile yönetilmeyi hak ediyor...” kısım üzerinden itidalli bir değerlendirmede bulunarak, “böyle anayasayı herkes ister.” demektedir. Bununla birlikte “...zaten özgürlükler noktasında sorunlu olan bir anayasanın mevcut hükümet şekliyle iyice sorunlu hale gelme ihtimalinin tartışılması gerekmez mi?” şeklinde çekincelerini de satırlarına eklemiştir.

1.1.11. Pranga

“Pranga” sözcüğü, doğrudan anayasayı tanımlayan veya teknik bir terim olmadığından, değerlendirmeye alınırken Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın konuşmasında geçen şekilde köşe yazılarına alınmıştır. Burada dikkati çeken ana konulardan biri anayasa değişikliğine destek veren köşe yazarlarının hiçbirinin, konuşmanın bu bölümünü alıntılarla bir açıklama yapmamış olmasıdır. Toplam 13 kez yazılarda kullanılan “pranga” sözcüğünün sadece 1 tanesi tarafsız olarak konumlandırılan bir yazıda geçerken, geri kalanlarının hepsi muhalif söyleme sahip köşe yazılarında geçmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın söylemleri üzerine bina edilen ve anayasa değişikliğini olumsuz görenlerin kaleme aldığı yazılarda, fikirlerine dayanak oluşturmak adına “pranga” benzeri kelimelerin geçtiği konuşmaları kullandığı değerlendirilmektedir. Örneğin Balbay (2023, 7 Ekim), “Hangi Pranga?” şeklinde ilgili kelimeyi bizatihi yazısının başlığında kullanmıştır.

1.1.12. Saray

Bilindiği üzere Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Ankara Beştepe’de bulunmakta, resmi olarak ismi Cumhurbaşkanlığı Külliyesi olarak geçmektedir. Bununla birlikte AKP/AK Parti polemğinde olduğu gibi burada da iktidar bloğu ile muhalif kesim arasında ikilik bulunmaktadır. İktidar bloğu “Cumhurbaşkanlığı Külliyesi” ismini kullanırken muhalif kesim cumhurbaşkanlığındaki yapıları “saray” sözcüğüyle tanımlamaktadır. Bu sebeple farklı yazılarda toplam 18 kere tekrarlanan “saray” kelimesinin tamamı anayasa değişikliğine olumsuz bakan yazılarda geçmektedir.

Nitekim İnce (2023, 13 Ekim), anayasa değişikliğine karşı almış olduğu olumsuz tavra bir gerekçe olarak, yapılmak istenen değişikliği Cumhurbaşkanı Erdoğan’ı “ebediyen sarayda oturacak bir anayasa” olarak yorumlamıştır. Kansu (2023, 7 Ekim), “saraydaki AKP’li” tabiriyle Cumhurbaşkanı Erdoğan kastetmekte; Zileli (2023, 4 Ekim), “Saray yeni anayasa taslağını gizlice kotarmış” ifadesiyle iktidarla arasına söylemsel mesafe koymayı tercih etmiştir. Muhalif söylemin saray kelimesini diğer bir kullanım şekli, zenginlik tanımı çerçevesindedir. Türk (2023, 8 Ekim), vatandaşın ekonomik durumunun kötü olduğunu iddia ettiği yazısında, Cumhurbaşkanı Erdoğan için “O yine sarayında yaşıyor, aynı şeyleri yiyip içiyor...” diyerek saray vurgusunu, eleştirisinin ana teması haline

getirmiştir. Saray temalı, dili itibariyle daha yumuşak bir eleştiri yazısı ise Nacir (2023, 8 Ekim) tarafından kaleme alınmıştır. “Yeni Sanalyasa” başlığıyla verilen yazıda, Cumhurbaşkanlığı Külliyesinden “BilgiSaray” olarak bahsedilmiştir.

1.1.13. Sivil Anayasa

Tartışmaların ana teması olan “sivil anayasa” söylemi, köşe yazılarında anayasa değişikliğine olumlu bakan gazetelerin köşe yazılarında 13, muhalefeti destekleyen köşe yazılarında 24 kez olmak üzere toplamda 37 kez geçmektedir. Hem iktidar yanlısı Yalçın (2023, 2 Ekim), “Sivil Anayasa Mümkün” hem de muhalif kalemlerden Karadaş (2023, 3 Ekim), “Sivil Anayasa ya da Erdoğan'ın Tacı!” başlıklarında ilgili sözcükleri kullanmıştır. İçeriği taban tabana zıt olan yazılarda benzer ifadelerle başlık atılması köşe yazılarında anayasa tartışmalarının uç noktalarda ele alındığını açıklar niteliktedir.

Aydın (2023, 3 Ekim), “Cumhur İttifakı liderleri Erdoğan ve Bahçeli, sanki askeri darbelerle çok sorunları varmış gibi yaparak “sivil anayasa” ile yatıp onunla kalkıyorlar. Çabaları ülkeye demokrasi getirmek olmayacağına göre gerçek niyetleri ne olabilir” şeklinde bir ifadeye bulunarak, iktidar ortaklarının sivil anayasa adı altında farklı amaçlara ulaşma niyetleri olduğunun iddia etmiştir. Çaralan (2023, 3 Ekim) toplumun yaşadığı sorunlara değinerek, anayasa değişikliğini bir “dayatma” olarak nitelemekte ve sorunların çözülmeden anayasa tartışmalarının mantıklı ve meşru bir gerekçesinin olamayacağını söylemektedir. Tekin (2023, 5 Ekim) ise “sivil anayasa” teriminin bir kamuflej olduğunu ve asıl amacın değiştirilemez maddeleri hedef aldığını düşünmektedir. Kökçe (2023, 5 Ekim) anayasa değişikliğini desteklediği yazısında CHP'ye yüklenmektedir. CHP'yi tüm siyasi partilerle ortaklaşabilecek bir anayasa yapımına katılmak yerine “AK Parti rejimi yıkmak istiyor” şeklinde “sığ, zehirli, aptalca ve korkutucu” bir dil kullanmakla suçlamaktadır. Öte yandan Şeker (2023, 6 Ekim) de yazısında sivil anayasanın şart olduğunu ifade etmiş ve bu anayasa değişikliği konusunda herkesin görüşünün önem taşıdığını söylemiştir. Ancak yazının devamında ana muhalefetin bu beraberliğe yaklaşmadığını belirtmiştir.

1.1.14. Tek Adam

Muhalefetin, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı eleştirmek için kullandığı sözcüklerden biri olan “tek adam”, genel itibariyle yönetim anlayışına vurgu yapmaktadır. Bu sebeple müddeiler “tek adam rejimi” nitelemesini sıklıkla yazılarında ve konuşmalarında kullanmaktadır. Selvi'nin (2023, 4 Ekim), muhalefetin Erdoğan'ı tek adam olmakla suçladığını ve ifa ettiği her göreve millet iradesiyle geldiğini belirttiği yazısı dışında, olumsuz anlam çağrıştırması amacıyla kullanılmıştır. Örneğin Uğuroğlu (2023, 5 Ekim), mevcut yönetimi “ucube tek adam rejimi” olarak tanımlamakta ve iktidar bloğunun diğer bileşenlerinden Devlet Bahçeli'nin anayasa değişikliğine gidilen yolu açtığını iddia etmektedir. Çaralan (2023, 3 Ekim) ise anayasa değişikliğine olumsuz yaklaştığı yazısında “tek adam rejimi”nin demokratik bir anayasa yapamayacağını dile getirmektedir.

1.1.15. Türkiye Yüzyılı

“Türkiye Yüzyılı” söylemi köşe yazılarında toplamda 18 kez kullanılmıştır. Bu söylemin %72.22'si iktidarı olumlayan, %27.78'i ise muhalefeti destekleyen gazetelerin köşe yazılarında yer almıştır.

Anayasa değişikliğini destekleyen yazarlardan Duran (2023, 3 Ekim), Erdoğan'ın millete bir anayasa armağan etmek istediğini söylediği yazısında, bu anayasayı “Türkiye Yüzyılı

Anayasası” olarak belirtmiştir. Selvi (2023, 4 Ekim) de anayasa değişikliğini desteklerken AK Parti kongresine gönderme yapmakta ve kongrenin ana temasının “Türkiye Yüzyılı için hep yeni, hep ileri” olduğunu satırlarına yansıtmaktadır. Anayasa değişikliğini desteklemeyen Karadaş (2023, 3 Ekim) ise Erdoğan’ın meclis konuşmasından “Türkiye yüzyılını sivil anayasa ile taçlandırmak” bölümünü alarak, “... ülke yönetiminde bütün yetkileri elinde toplayan, her istediğini yapan/yaptıran Erdoğan, yeni bir anayasa yapılması konusunda neden bu kadar ısrar ediyor?” sorusunu sormaktadır. Taşgetiren (2023, 6 Ekim), “Türkiye yüzyılı ufku” için kamuoyunun yeterli düzeyde bilgilendirilmediğini, bu söylemin halkın tamamı için aynı duyguyu ifade etmediğini iddia etmektedir. Yerlikaya (2023, 8 Ekim) ise “AK Parti açısından önemli bir sınama olacak bu sürecin sağlıklı bir biçimde yürütülmesi, Türkiye Yüzyılı mottosunun da daha geniş kesimlerce sahiplenilmesinin önünü açacaktır.” söyleminde bulunmuştur.

1.1.16. Yerli ve Milli

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın ve AK Parti elitlerinin sıklıkla dile getirdiği “yerli ve milli” söylemi⁶, bildiği üzere hemen her alanda kullanılmaktadır. Bununla birlikte anayasa değişikliği hususunda yazılan köşe yazılarında ise toplam 4 defa geçmiş ve sadece iktidar yanlısı 2 yazıda değinilmiştir. Bu denli sık kullanılan yerli ve milli kelimelerinin, anayasa değişikliğini temellendirmek üzerine kullanımının sınırlı kalmasının nedenleri, eldeki verilerle değerlendirilememiştir. Özkan (2023, 3 Ekim) yerli ve milli kelimelerini yapılmak istenen anayasayı nitelemek için sivil ve vizyoner kelimeleriyle birlikte kullanmıştır. Erandaç (2023, 2 Ekim) da benzer şekilde ama başka kelimeler ilave etmeksizin yeni anayasayı nitelemek amacıyla yerli ve milli kelimelerine satırlarında yer vermiştir. Muhalif kalemlerden Kansu (2023, 7 Ekim), diğer yazarlar gibi anayasayı nitelemek için kullanmakla beraber “Türk-İslam” sentezinin bir yansıması olduğu görüşünü de sözlerine eklemiştir.

1.1.17. 4 Madde

Anayasa tartışmalarına ilişkin incelenen köşe yazılarında sıklıkla dile getirilen bir diğer söylem ise anayasanın değiştirilemez olan “4 madde”sidir. Bu söylem köşe yazılarında toplamda 21 kez kullanılmıştır. Söylemin %90.48’i anayasa değişikliğine olumsuz yaklaşan, %9.52’si ise anayasa değişikliğine sıcak bakan köşe yazılarında yer almıştır.

Daş (2023, 2 Ekim), iktidarın anayasa değişikliğine gitmek istemesindeki niyetlerden birinin ilk 4 maddeyi değiştirmek olduğunu “Çünkü Erdoğan’ın yapmak istediği yeni anayasanın hayata geçebilmesi için bunların yaşanması gerekiyor... İlk dört maddenin anayasadan kaldırılması gerekiyor.” şeklinde ifade etmektedir. Duran (2023, 3 Ekim) ise durumun böyle olmadığını, laiklik ilkesi üzerinden ““Değiştirilmesi teklif edilemez” 4 maddeyi laiklikten kurtulmak için değiştirmek istediğini söyleyenler çıksa da daha dikkatli olanlar buna ihtimal vermiyor.” cümleleriyle belirtmektedir.

⁶ İlgili söylemi temele alan veya ilgili söylem üzerinden yapılan birçok akademik çalışma bulunmaktadır. Bunlardan Ak Parti siyasetini merkeze alan bir çalışma için bkz. Nebi Miş, Ali Aslan. (2017). *Kuruluşundan Bugüne Ak Parti-Siyaset*. Ankara: Seta Yayınları.

1.2. Siyasi Aktörler

1.2.1. AK Parti/AKP

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin söyleniş ve yazılıştta "AK Parti ve AKP" şeklinde gösterimi, çoğuz zaman kişinin ideolojik konumunu da göstermektedir. Partinin kadrosu ve seçmenleri "AK Parti" kelimesini tercih ederken, muhalif partiler ve seçmen "AKP" kelimesini tercih etmektedir. 23 yıldır Türk siyasal hayatında olan AK Parti'nin zamanında muhalifiyken sonradan saflarına katılan siyasilerin söylem değıştirdikleri bilinmektedir. Bununla birlikte AK Parti kadrolarından ayrılan ve kendi siyasal yollarını çizen birçok siyasinin halen söylemlerinde "AK Parti" kelimesini tercih ettiğı de bilinmektedir. "AKP-AK Parti" söylemi köşe yazılarında toplamda 125 kez kullanılmıştır. Bu söylemin %59.20'si anayasa değışikliğine karşı çıkan, %37.60'ı anayasa değışikliğine destek veren ve %3.20'si ise tarafsız konumda yer alan köşe yazılarında yer almıştır. Önceki örneklerde olduğı gibi anayasa değışikliğine karşı çıkan köşe yazarları bu söylemi olumsuz biçimde kullanırken anayasa değışikliğine destek veren köşe yazarları ise genel olarak pozitif cümlelerle ele almıştır. Özne olarak kullanıldığı için cümle içinde nasıl konumlandığından ziyade "AK Parti" veya "AKP" tercihi yazıların kimliğini belirlemiştir. Anayasa değışikliğini savunan ve tarafsız konumlandırılan yazılarda "AK Parti" kelimesi tercih edilmişken, anayasa değışikliğine karşı olan yazarlar metinlerinde "AKP" kelimesini tercih etmiştir.

1.2.2. Atatürk

Yeni anayasa tartışmalarının doğrudan konusu olmayan fakat Türkiye Cumhuriyeti tarihinde derin izler bırakan, kurucu lider Mustafa Kemal Atatürk'ün soyadı, siyasal aktörler kategorisinde kodlanmış ve genel tartışma konularında nasıl ele alındığı incelenmiştir. Muhalif kalemlerin iktidarı eleştirirken veya suçlarken iddia ettikleri argümanlardan biri olarak "Atatürk ve ilkelerinin" öne sürüldüğü görülmektedir. Ekşi (2023, 7 Ekim) yazısında kullandığı "...bu zihniyetin, Atatürk'e, onun Türkiye Cumhuriyeti'ni modern bir ülke haline getirmeyi amaçlayan ilkelerine özellikle karşı olduğunu biliyoruz." ifadelerle ağır ithamlarda bulunmaktadır. Turan (2023, 3 Ekim) da iktidara benzer şekilde yüklenirken "...laiklik ve Atatürk karşıtlığı ile AKP iktidarı toplumun büyük bir kesimine güven veremiyor." iddiasını ortaya atmaktadır.

1.2.3. CHP

Ana muhalefet partisi "CHP" söylemi, köşe yazılarında toplamda 48 kez yer almıştır. Bu söylemin %25'i anayasa değışikliğine karşı çıkan, %70.83'ü anayasa değışikliğine destek veren köşe yazılarında ve %4.17'si ise tarafsız konumda yer alan köşe yazılarında kullanılmıştır. Anayasa değışikliğini destekleyen köşe yazılarında, "muhalefet" söyleminde olduğı gibi uzlaşmazlık ön plana çıkarken buna ilave olarak "başörtüsü" kelimesinin değıerlendirmesinde yer alan "yasakçı zihniyet" in tanımlanmasında da kullanıldığı görülmektedir.

Örneğın Zengin (2023, 6 Ekim), 4 Ekim 2022 tarihinde CHP'nin meclise sunduğı kanun teklifi hakkında⁷ "başörtüsünden bahsedilmediğı hatta buna yasak bile getirebilecek bir metin" yorumunu yaparak CHP'nin yeni anayasa değışikliğine de hayır diyeceğini iddia

⁷ İlgili teklifin adı "Kadınların Yürüttükleri Mesleğın İcrası Kapsamındaki Kılık ve Kıyafeti Giymek Dışında Herhangi Bir Zorlamaya Tabi Tutulamaması Hakkında Kanun Teklifi" olup metnin tamamına ulaşmak için bkz. TBMM, Kanun teklifi dilekçesi. Erişim adresi: <https://www.tbmm.gov.tr/d27/2-4619.pdf>

etmektedir. Yalçın (2023, 2 Ekim) ise CHP seçmeninin her seçimde partisini desteklediğini ifade etmiştir. Diğer partilerle ilgili böyle bir değerlendirmede bulunmayan yazar, toplumun çoğunluğuna hitap edecek yeni bir anayasa metninin ortaya çıkması durumunda CHP seçmeninin yönetimden ayrışacağı savını ileri sürmüştür. Yılmaz (2023, 2 Ekim) da Yalçın'a benzer sözler söylemiş olmakla birlikte Yalçın'dan seçmenin sabit tutumunun CHP'yi siyaset yapamaz hale getirdiği noktasında ayrılmaktadır. Kökçe (2023, 5 Ekim) her iki yazardan da farklı bir noktadan olaya yaklaşmış ve yazısına "Yeni anayasayı CHP ve HDP mi yapsın?" başlığını vermiştir. Muhafız yazarlar ise iktidar kanadının CHP'ye yüklediği anlam üzerinden eleştirel yazılar kaleme almıştır. Balbay (2023, 7 Ekim) 12 Eylül 2010 referandum sürecini hatırlattığı yazısında, CHP'nin yeni anayasaya karşı argümanlar geliştirdiği an iktidar kanadı tarafından "Bakın bakın Ce Haa Pe zihniyeti halkın yararına olan bu maddenin anayasada yer almasını istemiyor..." söylemine maruz kalacağını belirtmektedir. Esen (2023, 2 Ekim) ise "AKP/MHP" bloğunun yeni anayasa hazırlığında olduğu süreçte CHP'nin kendi iç sorunlarıyla mücadele ettiğini dile getirmektedir.

1.2.4. Cumhuriyet İttifakı

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, ittifakın en büyük partisinden genel başkanı olmasının da etkisiyle bir bütün olarak "cumhuriyet ittifakı" söyleminin fazla kullanılmadığı düşünülmektedir. Zira liderler bazında bakıldığında bunun tersi bir fotoğraf ortaya çıkmaktadır. Köşe yazılarında "Erdoğan" 246 kez kullanılmış olmasına rağmen "Kılıçdaroğlu" yalnızca 24 defa kullanılmıştır. Kurumsal bir siyasi aktör olarak "cumhuriyet ittifakı" toplamda 14 kez kullanılmış olup %71,43'ü anayasa değişikliğine karşı çıkan köşe yazılarında yer almaktadır.

Muhafız kalemlerden Uğuroğlu (2023, 5 Ekim), yeni anayasa yapım sürecinde iktidarın tek ses olmayı başaramadığını, Bahçeli'nin "Cumhuriyet İttifakı da dimdik ayaktadır." sözlerini alıntılıyarak belirtmektedir. İktidarı destekleyen köşe yazılarından birini kaleme alan Altınok (2023, 6 Ekim) ise yeni anayasa yapım sürecinin, CHP listelerinden meclise giren bazı milletvekillerini cumhuriyet ittifakına yaklaştıracaklarını, Meral Akşener'in dahi zamanla bu çizgiye geleceğini iddia etmektedir. Kara (2023, 8 Ekim), Altınok'un iddialarının tersini düşünmektedir. Meclis aritmetiğinin, iktidarın hazırlayacağı anayasanın ne referanduma ne de mecliste doğrudan kabul edilmesine imkân vermeyeceği savını ileri sürmektedir.

1.2.5. Erdoğan

Siyasi aktörler arasında bulunan "Erdoğan" söylemi ise köşe yazılarında toplamda 246 kez kullanılmıştır. Bu söylemin %62,60'ı anayasa değişikliğine karşı çıkan, %34,55'i anayasa değişikliğine destek veren ve %2,85'i ise tarafsız konumda yer alan köşe yazılarında kullanılmıştır. Gerek anayasa değişikliğine destek veren gerekse muhafız olan kalemlerin Erdoğan'ı özneleştirdiği; iktidara yakın kalemlerin Erdoğan'ı tamamen sahiplenirken iktidar karşıtı kalemlerin tamamen eleştirdiği görülmektedir. Keskin bir hat üzerinde yapılan değerlendirmeler, anayasa değişikliğinin kişisel kısmına odaklanmaktadır.

Anayasa değişikliğine olumlu yaklaşan yazarlardan Selvi (2023, 4 Ekim) ve Donat (2023, 6 Ekim), seçim başarısını ön plana çıkarmıştır. Yeni bir anayasa yapım sürecinin başlamasının meşru olacağını bu vesileyle iddia etmişlerdir. Erandaç (2023, 2 Ekim) ise "Küresel lider, doğru adam Recep Tayyip Erdoğan..." söylemiyle, doğrudan Erdoğan'ın

lider kimliğine vurgu yapmıştır. Balbay (2023, 7 Ekim), farklı bir noktadan da olsa Erdoğan'ın liderlik özelliğini ikna kabiliyeti üzerinden, "cezbedici" olarak değerlendirmektedir. Kepenek (2023, 8 Ekim), mevcut siyasi çizginin Erdoğan'ın istediği şekilde yürüdüğünü belirtirken eleştirisini "ülkenin insanın gelişme doğrultusundan biraz daha uzaklaşması" üzerine kurmaktadır. Bu sebeple, yeni anayasanın sorunları çözmeye kabiliyetinin olmadığını iddia etmektedir. Aydın (2023, 3 Ekim) ise Erdoğan'ı eleştirirken Bahçeli'yi de bir bütünün parçası olarak göstermekte; "askeri darbelerle sanki çok sorunları varmış gibi "sivil anayasa" ile yatıp onunla kalkıyorlar..." cümleleriyle itham etmektedir.

1.2.6. HDP

"HDP" söylemi köşe yazılarında toplamda 32 kez kullanılmıştır. Bu söylemin %59.38'i anayasa değişikliğine karşı çıkan köşe yazılarında, %40.63'ü ise anayasa değişikliğine destek veren köşe yazılarında yer almıştır. Genel olarak HDP her iki kesim için de güvenilir olarak kodlanmaktadır. Anayasa değişikliğine karşı olan Mengi (2023, 5 Ekim), Süheyl Batum'la yaptığı söyleşiden aktardığı "Kurulan sistemin devamlılığı için başka ortaklara ihtiyaç duyuluyor. Biri HDP diğeri şeriatçılar. Yapmak istedikleri; Cumhuriyet'in dayanaklarını ortadan kaldıracak birlikteliği sağlayabilmek..." cümlelerle, HDP'yi cumhuriyet rejimiyle problemlilik olarak tasvir etmiştir. Anayasa değişikliğine olumlu yaklaşan yazarlardan Yalçın (2023, 2 Ekim) da CHP'nin anayasa muhalefetine HDP'yle aynı olmadığına ve HDP'nin söylemlerinin zamanla marjinalleşebileceğine dikkat çekmiştir.

1.2.7. İktidar

Sözlük anlamı "devlet yönetimini elinde bulundurma ve devlet gücünü kullanma yetkisi" (tdk.gov.tr) olan iktidar kelimesi, yönetimle doğrudan ilgili anayasa değişikliği konusunda tabiatı itibarıyla sıklıkla kullanılmıştır. İncelenen köşe yazılarında, olumsuz anlam yüklenerek kullanıldığı tespit edilmiştir. Toplam 133 defa kullanılan bu kelimenin %87,22'si anayasa değişikliğine olumsuz bakan yazarlar tarafından tercih edilmiş ve sahiplik yönü üzerinde durulmuştur. Aydın (2023, 3 Ekim), anayasa değişikliği tartışmalarının gündem değiştirme çabası olduğunu iddia ettiği yazısında bu durumun "iktidarın işine çok yarayacağı" savını ileri sürmüştür. Keklikçi (2023, 7 Ekim) ise anayasa tartışmalarının seçim zamanları yoğunlaştığını ve "iktidarın seçim zamanı heveslendiğini" belirtmektedir. Güller (2023, 5 Ekim) de "AKP iktidarının neden yeni bir anayasa yapamayacağını bu köşede yazdık." cümleleriyle iktidar sahipliğini vurgulamaktadır. Anayasa değişikliğine olumlu yaklaşan yazılar kaleme alan Selvi (2023, 4 Ekim), "... iktidarda 21 yılını doldurmasına rağmen..." cümlelerinden de anlaşıldığı üzere, "AK Parti iktidarı" şeklinde bir özneleştirme yapılmıştır.

İktidar söylemlerine yakın tezler ortaya koyan kalemler ise meseleye oldukça farklı bir noktadan bakmaktadır. Altınok (2023, 6 Ekim) anayasa değişikliğini değerlendirdiği yazısına "Son Atatürkü" başlığını vermiş ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan "Abdestli Atatürk" diye bahseden İslamcılar olduğunu söylemiştir. Altınok'un yazısına bu başlığı vermesi ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'a "Atatürk" benzetmesi yapılmasını köşesine taşımasında bir neden olmalıdır. Öncelikle bunun anayasanın değiştirilmesiyle teknik bir ilgisi bulunmamaktadır. Fakat Türk tarihindeki kadim yeri bakımından Atatürk'e benzetilmek her siyasetçi için önemli addedilmektedir. Siyasi düşünüşün varlığı, anayasa değişikliği tartışmalarında Altınok'un "siyasal hayat" ve "siyasi tercihler" konusunu ön

plana çıkarmak istediği izlenimini doğurmaktadır. Aynı gazetede yazar olan Donat (2023, 6 Ekim) ise “Atatürk’ün modern Türkiye’si” nitelemesini kullanarak, ikincil bir anlam yüklemekten ziyade Atatürk’ün kurucu irade olmasına gönderme yapmıştır.

1.2.8. Kılıçdaroğlu

Yeni anayasa tartışmalarında her iki tarafından da neredeyse aynı oranda kullandığı “Kılıçdaroğlu” aktörü, toplam 24 kez tekrarlanmıştır. Kılıçdaroğlu eleştirisi, birbirini farklı dayanak noktalarıyla eleştirmeye çalışan iktidar ve muhalefet yanlısı kalemlerin ortaklaştığı bir konu olmuştur. Özkan (2023, 3 Ekim), Cumhurbaşkanı Erdoğan konuşmasını yaparken meclis içindeki izlenimlerini aktardığı “Erdoğan’ın tarihi çağırısı ve Kılıçdaroğlu’nun boş bakışları” başlıklı yazısında, Erdoğan’ın sözlerini anlamadığı savını ileri sürmüş ve Kılıçdaroğlu’nun ailesinin ve seçmenlerinin bu sahneden “utanç” duymaları gerektiğini dile getirmiştir. Özkan’ın bu yazısı doğrudan Kılıçdaroğlu’nun şahsı ile ilgili olup yeni anayasa tartışmalarına bir katkı sunacak içeriğe sahip olmayıp, kişisel bir eleştirinin ötesine geçememiştir. Güller (2023, 5 Ekim) ise Kılıçdaroğlu’nun geçmişte yaptığı siyasi tercihleri eleştirmektedir. Yazara göre Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın “anayasaya aykırı değişikliklerini “mağdur olmasın” diyerek kabullenen” bizzat Kılıçdaroğlu’nun kendisidir.

1.2.9. MHP

İktidar kanadının büyük ortaklarından olan “MHP” kelimesi görece az kullanılmış olup tamamı anayasa değişikliğine olumsuz yaklaşan yazarlar tarafından tercih edilmiştir. Çolaşan (2023, 5 Ekim), MHP’nin iktidara “sınırsız destek” verdiğini iddia ederken, Uğuroğlu (2023, 5 Ekim) ise MHP’nin siyasi çizgisi üzerinden eleştiride bulunmuştur. Tıpkı CHP ile HDP’nin birlikte hareket ettikleri iddiasıyla kaleme alınan yazılarda görüldüğü gibi MHP de Hüda Par ve YRP ile birlikte anılarak, siyasi çizgisinden uzaklaştığı izlenimi verilmek istenmektedir. Çaralan (2023, 3 Ekim) ise Cumhurbaşkanı Erdoğan’ı eleştirdiği yazısında, muhalefetin her teklifine “AKP ile MHP”nin karşı çıktığını, iki partinin beraber hareket ettiklerini belirtmektedir.

1.2.10. Muhalefet

Siyasi aktörlerin kurumsal tarafını oluşturan, tekil değil bir bütünü işaret eden “muhalefet” kelimesi, köşe yazılarında 95 kez kullanılmıştır. Bu söylemin, %58.95’i anayasa değişikliğine karşı çıkan, %37.89’u anayasa değişikliğine destek veren ve %3.16’sı ise tarafsız konumda yer alan köşe yazılarında kullanılmıştır. İktidarı destekleyen yazarlar muhalefeti “yetersiz ve uzlaşmaz” olarak kodlarken parçalı bir yapı gösteren muhalif kalemler daha farklı anlamlarla fikirlerini açıklamıştır.

Anayasa değişikliğini destekleyen yazarlardan olan Fıçıcı (2023, 2 Ekim), muhalefetin “anayasa yapmak bizim haddimize değil” tavrında olduğunu iddia etmektedir. Yalçın (2023, 2 Ekim) ise siyasi kutuplaşmadan bahsederken muhalefeti “uzlaşmaz” olmakla suçlamaktadır. Donat (2023, 3 Ekim), 2003 yılına giderek, dönemin başbakanı olan Erdoğan’ın “kendi fikrimiz kadar muhalefetin de katılımına önem veriyoruz...” cümleleri üzerinden yeni anayasa yapımında ortak zemin arayışı olduğunu iddia etmiştir. Yılmaz (2023, 2 Ekim) ise farklı bir noktadan muhalefeti eleştirdiği yazısında; her şeye muhalefet edildiğini belirterek haklı tepkilerin de arada kaynak olduğunu ifade etmiştir. Anayasa değişikliğini desteklemeyen kalemlerin ise “muhalefet” öznesini birbirinden oldukça farklı anlamlarda kullandığı görülmektedir. Örneğin Çelik (2023, 3

Ekim) anayasa değişikliği teklifini Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yeniden aday olabilmesi için yapıldığını iddia ederek, muhalefetin oyuna gelmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Çolaşan (2023, 5 Ekim) ise "Oysa biz geçmiş yıllarda ne 'muhalefetler' görmüştük. Öyle liderler ve milletvekilleri vardı ki 'vurunca' ses getirirlerdi..." sözleriyle geçmişiyad etmekte ve mevcut muhalefeti, tıpkı anayasa değişikliğine olumlu yaklaşan kalemeler gibi, yetersiz olmakla itham etmektedir.

Sonuç

Türkiye'nin mevcut siyasal iklimi ve meclis aritmetiği, yeni anayasa yapım sürecinin başlamasına engel teşkil eden ana etmenlerden biridir. Köşe yazılarında konunun ele alınış şekli incelendiğinde, her iki tarafın da bu durumun bilincinde olduğu anlaşılmaktadır. Yazılar teknik bilgi vermekten ziyade, okuyucu profiline uygun olarak karşı tarafı haksız çıkarma üzerine kurulu içeriklere sahiptir. Adeta her yazar, belirli bir görüşe sahip olmayan hiç kimsenin yazılarını okumadığı fikrine sahiptir. Bu çalışma özelinde gazetelerin, bir fikrin sözcüsü gibi davrandığını müşahede ettiğimizi söyleyebiliriz. Yankı odasına dönüşen iletişim araçları, okuyucularını konu hakkında bilgilendirmektense bir taraftar gibi görerek sloganlaşmış sözcükleri tekrar etmektedir. "Anayasa nedir? Ne işe yarar? Nasıl değişir? Şartları nelerdir?" gibi sorulardan ziyade bir taraf CHP'yi ve politikalarını satırlarına yansıtırken diğer taraf Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın söylemlerini ve anayasanın ilk 4 maddesini gündemde tutmuştur.

Aynı gazetede yazan köşe yazarlarının, yeni anayasa süreciyle ilgili birbirini eleştiren veya farklı fikirleri savunan yazıları bulunmamaktadır. "Akşam, Hürriyet, Sabah, Star, Takvim, Yeni Birlik, Yeni Şafak" gazeteleri sadece yeni anayasaya ihtiyaç olduğunu ve iktidarın söylemlerini destekleyen yazılara yer verirken; "BirGün, Cumhuriyet, Evrensel, Karar, Korkusuz, Milli Gazete, Sol, Sözcü, Yeni Asya, Yeni Mesaj, Yeniçağ" gazeteleri ise özellikle mevcut iktidar tarafından hazırlanacak bir anayasaya karşı çıkmaktadır. Gazetelerin tek düze bir fikir üzerinde birleşmesi izaha muhtaçtır. Zira kitle iletişim araçları, halkı bilgilendirme amaçlarını yerine getirirken en azından bazı noktalarda objektif olmalıdır. Belli gazeteleri takip eden okuyucuların, diğer fikri öğrenmesi mümkün olmamaktadır. Gazetelerin bu tutumları, anayasanın bir toplum sözleşmesi olmasından hareketle, olumsuz sonuçlar doğurmakta; toplumun farklı kesimlerinin birbirinin düşüncelerine karşı sağır olması ihtimaline kapı aralamaktadır. İlaveten meselenin teknik yönü göz ardı edildiğinden, ortaya çıkacak veya çıkması engellenecek anayasanın muhteviyatının eksik olma ihtimali belirmektedir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yeni anayasa çağrısı, beklenildiğinin aksine muhalif kalemlerde daha çok karşılık bulmuştur. İncelenen 56 yazının %66.36'sını yeni anayasaya karşı çıkanlar oluşturmaktadır. Sayılar ortaya çıkarken, anayasa değişikliğine olumsuz bakan yazıları içeren gazete sayısının da fazla olduğu unutulmamalıdır. Ulusal medyanın tamamı incelenerek elde edilen veriler ışığında anayasa konusuna, iktidarın fikirlerini olumlayan medyanın daha az yer verdiği görülmektedir. Bunun bilinçli bir tercih olup olmadığını ortaya koyacak yeterli veri bulunmamaktadır. Muhafif kalemlerin yazılarının fazla olmasının ise birkaç sebebi olduğu düşünülmektedir. Öncelikle muhalefet tek parça değildir. 6 partinin birleşerek kurduğu ittifakın ve diğer muhalefet aktörlerinin, cumhurbaşkanlığı seçimini kaybedeli henüz 5 ay olmuştur. Toplumun yaklaşık yarısının siyasetten uzaklaştığı yapılan çalışmalarda görülmektedir. Böyle bir ortamda Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın meclis konuşmasının, muhalif kalemler tarafından irdelenerek yazılarına konu edilmesi, anlaşılır olmaktadır. Hem yazarların fikirleriyle

seçmeni etkileme isteği hem de ticari ürün olan gazetelerin kazanç elde etmelerinde yoğun gündemin payı büyüktür. Her tartışmayı siyasi amaca tevdi etmek doğru olmamakla birlikte yaklaşan yerel seçimlerde iktidar kanadı mahalli politikaları ön plana çıkarırken, muhalif siyasetçiler seçmenlerin oy kullanma davranışının değişmemesini arzulamaktadır. Maalesef, kitle iletişim araçlarının mevcut durumu siyasal partilerin politikalarıyla paralel hareket etmektedir.

Çalışmada analiz edilen kelimeler üzerinden genel bir değerlendirmede, duygu siyasetinin ön planda olduğu görülmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın meclis konuşmasında, anayasal süreçle ilgili ifadeler politik anlamı üzerinden değerlendirildiğinden, destekleyen ve karşı çıkan argümanlar siyasi bagajla ortaya konmuştur. Örneğin "başörtüsü" 28 Şubat sürecinde, üstünden siyaset yapılan ve birçok gencin eğitim ve çalışma hayatından uzaklaşmasına sebep olan bir baskı aracına dönüşmüştür. Günümüz Türkiye'sinde ise toplumun büyük bir kesimi yaşananları bir hak gaspı olarak görmüş ve mevcut iktidarın da desteğiyle sorun ortadan kalkmıştır. Bununla birlikte anayasa yapımını destekleyen yazarların, başörtüsünü sürekli gündeme getirdikleri ve özellikle CHP olmak üzere muhalefetteki bazı partilerin geçmiş siyasi tutumlarını gerekçe göstererek bugünün siyasetini yorumladıkları görülmüştür. Diğer taraftan muhalif yazarlar da açıklamalarda bulunmamasına rağmen ilk 4 maddenin değiştirilmek istendiğini iddia ederek, anayasa tartışmalarını geçmiş siyasi mülahazalar üzerinden devam ettirmektedir. Yine gündelik siyaseti anayasa tartışmalarının içine çekerek iktidarın gündem oluşturma veya değiştirme arzusuyla hareket ettiklerini iddia etmektedir. Her iki tarafın da yorumlarında haklılık paylarının olup olmadığı, eğer bir anayasa yazılacaksa anayasanın içeriğine yönelik değil, olası bir referandumda okuyucularına alacakları pozisyonla alakalı ipucu taşır niteliktedir.

Anayasa, devletin tüm kurum ve vatandaşlarının uyması gereken, devletin nizamını sağlayan en önemli metindir. Tüm kanunlar ve hukuki düzenlemeler bu metne göre yapılmalıdır. Toplumun her bir ferdinin gerek devletle gerekse birbirleri arasındaki ilişkiyi düzenlemektedir. Bu denli önemli bir metnin yetersizliği iddiası veya yeni bir anayasa yazım süreci beraberinde bir dizi meşakkatli ilişkileri getirmektedir. Kamuoyunu aydınlatma ve bilgilendirme amacı olan kitle iletişim araçlarının da anılan süreçte önemli katkıları olmalıdır. Bu çalışmada değerlendirilen gazetelerin, yukarıda değinilen görev ve işlevlere ait yeterli özellikleri taşımadığı iddia edilebilir. Yazarların fikir dünyaları zaviyesinden olayları anlamlandırması ve satırlarını bu minvalde oluşturması anlaşılır olabilir. Bununla birlikte bir gazetenin tüm yazarlarının bir görüş etrafında kümelenmesi, kitle iletişim aracı olma rolünü sekteye uğratmaktadır. Mevcut anayasanın eksik ve kusurlarını anlatırken sadece siyasi kamplaşma zaviyesinden değerlendirme yapıldığı müşahede edilmiştir. Aynı şekilde mevcut iktidarın anayasa yapma isteği sadece geçmiş siyasal söylemler çerçevesinde, yapıcı olmayan bir dille eleştirilmiştir. Bunun sonucu olarak; Türkiye Cumhuriyeti'nin mevcut anayasasının konumu ve iktidarın bunu değiştirme arzusunun siyasi nedenleri köşe yazılarında kendini gösterirken, anayasa konusunun hukuki düzlemi hakkında aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Tüm bunların genel bir değerlendirmesinde; medyanın sahiplik yapısının olumsuz yönde evrildiği ve patronların siyasi pozisyonlarına ilgili gazetelerin yazarlarının angaje olduğunu söylemek fazla iddialı olmayacaktır.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	<i>Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.</i>
Benzerlik Taraması	Yapıldı – İthenticate
Etik Bildirim	itobiad@itobiad.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	<i>It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.</i>
Plagiarism Checks	Yes - İthenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	itobiad@itobiad.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça | References

AK Parti Tanıtım ve Medya Başkanlığı (2015a). *2002 genel seçimleri seçim beyannamesi*. AK Parti web sitesinden erişilen adres: <https://www.akparti.org.tr/media/318780/3-kasim-2002-genel-secimleri-secim-beyannamesi-sayfalar.pdf>

AK Parti Tanıtım ve Medya Başkanlığı (2015b). *2007 genel seçimleri seçim beyannamesi*. AK Parti web adresinden erişim: <https://www.akparti.org.tr/media/318777/22-temmuz-2007-genel-secimleri-secim-beyannamesi-sayfalar.pdf>

AK Parti Tanıtım ve Medya Başkanlığı (2015c). *12 Haziran 2011 genel seçimleri seçim beyannamesi*. AK Parti web sitesinden erişilen adres: <https://www.akparti.org.tr/media/iesaeuoj/12-haziran-2011-genel-secimleri-secim-beyannamesi.pdf>

Altınok, M. (2023, 6 Ekim). İktidarın Tek Rakibi Kendisi. *Sabah*. Erişim adresi: <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/melihaltinok/2023/10/06/iktidarin-tek-rakibi-kendisi>

Altıntaş, M. (2019). 16 Nisan 2017 Referandumunun Gazete Manşetlerindeki Sunumu: *Hürriyet*, *Sabah*, *Sözcü* ve *Posta* Örneğiyle. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 17-34. doi: 10.17680/erciyesiletisim.456288

Anadolu Ajansı. (2023, 1 Ekim). Cumhurbaşkanı Erdoğan, TBMM 28. Dönem 2. Yasama Yılı Açılış Toplantısı'nda konuştu [Video]. Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=ALgFbl29XXA>

Arklan, Ü., & Rençber, H. (2018). 16 Nisan 2017 Anayasa Referandumu Öncesi Sürecin Türk Yazılı Basınındaki Yansıması: *Hürriyet*, *Sabah* ve *Sözcü* Gazeteleri Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 224-249. doi: 10.19145/e-gifder.378634

Aydın, Y. (2023, 3 Ekim). Erdoğan ağzındaki baklayı çıkardı mı? *BirGün*. Erişim Adresi: <https://www.birgun.net/makale/erdogan-agzindaki-baklayi-cikardi-mi-473085>

Aziz, A. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Balbay, M. (2023, 7 Ekim). Hangi pranga? *Cumhuriyet*. Erişim adresi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/mustafa-balbay/hangi-pranga-2127402>

Çaralan, İ. (2023, 3 Ekim). Erdoğan yerel seçime halkın sorunlarını değil rejim anayasasını tartıştırmak gitmek istiyor. *Evrensel*. Erişim adresi: <https://www.evrensel.net/yazi/93684/erdogan-yerel-secime-halkin-sorunlarini-degil-rejim-anayasasini-tartistirarak-gitmek-istiyor>

Çelik, F. (2023, 3 Ekim). Ülkenin en büyük sorunu Anayasa mı? *Yeniçağ*. Erişim adresi: <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/ulkenin-en-buyuk-sorunu-anayasa-mi-715690h.htm>

Çevik, İ. (2023, 2 Ekim). Dünyada ve Yurtta Yepyeni Bir Türkiye. *Yeni Birlik*. Erişim adresi: <https://www.gazetebirlik.com/yazarlar/dunyada-ve-yurtta-yepyeni-bir-turkiye/>

Çölaşan, E. (2023, 5 Ekim). Keyfe Göre Yeni Anayasa. *Sözcü*. Erişim adresi: <https://www.sozcü.com.tr/keyfe-gore-yeni-anayasa-wp7821004>

Daş, İ. (2023, 2 Ekim). Milleti yeni anayasaya ikna etme çabası! Korkusuz. Erişim adresi: <https://www.korkusuz.com.tr/milleti-yeni-anayasaya-ikna-etme-cabasi-p116>

Demirer, Y. (2023, 7 Ekim). 'Kanal İstanbul' kıvamında 'yeni anayasa'. Evrensel. Erişim adresi: <https://www.evrensel.net/yazi/93707/kanal-istanbul-kivaminda-yeni-anayasa>

Donat, Y. (2023, 3 Ekim). Sıcak Gündem... Anayasa. Sabah. Erişim adresi: <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/donat/2023/10/03/sicak-gundem-anayasa>

Donat, Y. (2023, 6 Ekim). 'Haydi Türkiyem Seçime'. Sabah. Erişim adresi: <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/donat/2023/10/06/haydi-turkiyem-secime>

Duran, B. (2023, 3 Ekim). Yeni Anayasayı Neden Tartışıyoruz? Sabah. Erişim adresi: <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/duran/2023/10/03/yeni-anayasayi-neden-tartisiyoruz>

Ekşi, O. (2023, 7 Ekim). İşte size 'sivil anayasa'. Cumhuriyet. Erişim adresi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/oktay-eksi/iste-size-sivil-anayasa-2127406>

Erandaç, B. (2023, 2 Ekim). 2. Yüzyıl Yürüyüşü'nün kodları. Takvim. Erişim adresi: <https://www.takvim.com.tr/yazarlar/erandac/2023/10/02/2-yuzyil-yuruyusunun-kodlari>

Eroğul, C. (2007). 2007 Cumhurbaşkanı Seçimi Bunalımından Çıkarılabilecek Dersler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62(03), 167-181. doi: 10.1501/SBFder_0000002037

Gülener, S. (2011). Anayasa Yapımında Yeni Bir Paradigma: Kapsayıcı, Katılımcı, Uzlaşmacı Anayasa Yapım Süreçleri ve Çeşitli Örnekler. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15 (3), 199-224.

Esen, M. (2023, 2 Ekim). Hukukun üstünlüğü... Söz değil, eylem. Cumhuriyet. Erişim adresi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/mine-esen/hukukun-ustunlugu-soz-degil-eylem-2125435>

Fıçı, S. (2023, 8 Ekim). AK Parti Kongresi. Akşam. Erişim adresi: <https://www.aksam.com.tr/yazarlar/serkan-ficici/ak-parti-kongresi/haber-1407434>

Güller, M.A. (2023, 5 Ekim). 'Anayasaya aykırı ama evet' çizgisi. Cumhuriyet. Erişim adresi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/mehmet-ali-guller/anayasaya-aykiri-ama-evet-cizgisi-2126617>

Hakyemez, Y. Ş. (2010). 2010 Anayasa Değişiklikleri ve Demokratik Hukuk Devleti. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(2), 387-406.

İnce, Ö. (2023, 13 Ekim). AKP iktidarı asla bırakmayacak. Cumhuriyet. Erişim adresi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/ozdemir-ince/akp-iktidari-asla-birakmayacak-2129560>

Kansu, I. (2023, 7 Ekim). Türk-İslam Sentezi Anayasası. Cumhuriyet. Erişim adresi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/isik-kansu/turk-islam-sentezi-anayasasi-2127387>

Kara, M. (2023, 2 Ekim). Milletin hak ettiği anayasaya. Yeni Asya. Erişim adresi: https://www.yeniasya.com.tr/mehmet-kara/milletin-hak-ettigi-anayasaya_588220

Kara, M. (2023, 8 Ekim). AB ve yeni anayasa. Yeni Asya. Erişim adresi: https://www.yeniasya.com.tr/mehmet-kara/ab-ve-yeni-anayasa_588470

Karadaş, Y. (2023, 3 Ekim). Sivil anayasa ya da Erdoğan'ın tacı! Evrensel. Erişim adresi: <https://www.evrensel.net/yazi/93685/sivil-anayasa-ya-da-erdoganin-taci>

Karadeniz, Y. (2018). Demokratik Referandum İlkeleri Işığında Türkiye'deki 1987 Halkoylamasına Yönelik Bir Analiz. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 58-74. doi: 10.25272/j.2149-8539.2018.4.2.04

Keklikçi, C. (2023, 7 Ekim). Sıkıldıkça Yeni Anayasa. Milli Gazete. Erişim adresi: <https://www.milligazete.com.tr/makale/16860135/cafer-keklikci/sikildikca-yeni-anayasa>

Kepenek, Y. (2023, 8 Ekim). Alışmayacağız! BirGün. Erişim adresi: <https://www.birgun.net/makale/alismayacagiz-474301>

Kökçe, H. (2023, 5 Ekim). Yeni anayasayı CHP ve HDP mi yapısın? Star. Erişim adresi: <https://www.star.com.tr/yazar/yeni-anayasayi-chp-ve-hdp-mi-yapsin-yazi-1817152/>

Mengi, R. (2023, 5 Ekim). "Yamalı bohça diyorsa değişmesi istenen tek bir şey vardır: ilk 4 madde" Sözcü. Erişim adresi: <https://www.sozcu.com.tr/yamali-bohca-diyorlarsa-degismesi-istenen-tek-bir-sey-vardir-ilk-4-madde-wp7821022>

Nacir, A. (2023, 8 Ekim). Yeni Sanalyasa. Yeni Asya. Erişim adresi: https://www.yeniasya.com.tr/adnan-nacir/yeni-sanalyasa_588463

Neuman W. L. (2017). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar 2*. (Çev. Sedef Özge). Ankara: Yayınodası Yayıncılık.

Nohutçu, Ahmet ve Mücahit Bektaş (2017). Yeni Anayasa Tartışmaları Etrafında Kurucu İktidar, Kurucu Meclis ve Referandum Kavramlarının Analizi. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 5(1), 1-23. doi: 10.14782/sbd.2017.46

Ocaktan, M. (2023, 2 Ekim). Türkiye hukuk sınavını kaybediyor. Karar. Erişim adresi: <https://www.karar.com/yazarlar/mehmet-ocaktan/turkiye-hukuk-sinavini-kaybediyor-1597693>

Öğülmüş, S. (1991). İçerik Çözümlemesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 24(1), 213-228. doi: 10.1501/Egifak_0000000729

Özkan, F. (2023, 3 Ekim). Erdoğan'ın tarihi çağrısı ve Kılıçdaroğlu'nun boş bakışları. Star. Erişim adresi: <https://www.star.com.tr/yazar/erdoganin-tarihi-cagrisi-ve-kilicdaroglunun-bos-bakisleri-yazi-1816608/>

Safi, İ., & Kurşuncu, T. (2023). Referandum ve Plebisit Kavramları Doğrultusunda Türkiye'nin Referandum ve Plebisit Tarihi. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 7(13), 204-223. doi: 10.55775/ijemi.1213388

Selvi, A. (2023, 4 Ekim). AK Parti Kongresi'nin sürprizleri ve Erdoğan'ın konuşması. Hürriyet. Erişim adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/abdulkadir-selvi/ak-parti-kongresinin-surprizleri-ve-erdoganin-konusmasi-42340261>

Sev, K. (2023, 11 Ekim). AKP'nin yeni anayasa ısrarı. Sol. Erişim adresi: <https://haber.sol.org.tr/yazar/akpnin-yeni-anayasa-istrari-385428>

Sevinç, H. (2011). Demokrasi Bağlamında Referandum Uygulaması: Türkiye Örneği, *Alınları Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 29-50.

Sipahi, D. (2023, 4 Ekim). Yeni bir anayasa ihtiyacı açık. Hürriyet. Erişim adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/deniz-sipahi/yeni-bir-anayasa-ihtiyaci-acik-42340332>

Sucu, A. (2023, 16 Ekim). Demokrasiyi Demokrasiyle Yok Etmek. Sözcü. Erişim adresi: <https://www.sozcü.com.tr/demokrasiyi-demokrasiyle-yok-etmek-wp7831076>

Şeker, M. (2023, 6 Ekim). Sakın bize gelmeyin. Yeni Şafak. Erişim adresi: <https://www.yenisafak.com/yazarlar/mehmet-seker/sakin-bize-gelmeyin-4565526>

Taşgetiren, A. (2023, 6 Ekim). “Sivil anayasa” öyle mi? Karar. Erişim adresi: <https://www.karar.com/yazarlar/ahmet-tasgetiren/sivil-anayasa-oyle-mi-1597732>

TBMM, Kanun teklifi dilekçesi. Erişim adresi: <https://www2.tbmm.gov.tr/d27/2/2-4619.pdf>

TBMM. 28. Dönem milletvekilleri sandalye dağılımı. Erişim adresi: <https://www.tbmm.gov.tr/sandalyedagilimi>

Tekin A. (2023, 5 Ekim). Anayasa da Anayasa! Ne oluyoruz? Yeniçağ. Erişim adresi: <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/anayasa-da-anayasa-ne-oluyoruz-716608h.htm>

T. C. Anayasa Mahkemesi. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (gerekçeli). Erişim adresi: https://www.anayasa.gov.tr/media/7465/gerekceli_anayasa_2021.pdf

Turan, R. (2023, 3 Ekim). Eli Sopalı Rejim Adil Anayasa Yapabilir Mi? Sözcü. Erişim adresi: <https://www.sozcü.com.tr/eli-sopali-rejim-adil-anayasa-yapabilir-mi-wp7818865>

Uğuroğlu, O. (2023, 5 Ekim). ANAYASA değil REİSYASA olsun. Yeniçağ. Erişim adresi: <https://qoshe.com/yenicag/orhan-uguroglu/anayasa-degil-reisyasa-olsun/166137961>

Yalçın, H.B. (2023, 2 Ekim). Sivil Anayasa Mümkün. Sabah. Erişim adresi: <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/hasan-basri-yalcin/2023/10/02/sivil-anayasa-mumkun>

Yaylagül, L., & Çiçek, C. (2011). 12 Eylül 2010 Referandum Sürecinin Türkiye’deki Yazılı Basında Sunumu. *Folklor/Edebiyat*, 18(68), 85-120.

Yengin, D. (2017). İletişim Çalışmalarında Araştırma Yöntemleri ve Uygulamaları. İstanbul: Der Yayınları.

Yerlikaya, T. (2023, 8 Ekim). AK Parti kongresinin şifreleri. Yeni Şafak. Erişim adresi: <https://www.yenisafak.com/yazarlar/turgay-yerlikaya/ak-parti-kongresinin-sifreleri-4566160>

Yılmaz, M.Y. (2023, 2 Ekim). Yeni Anayasa Emek İster. Star. Erişim adresi: <https://www.star.com.tr/yazar/yeni-anayasa-emek-ister-yazi-1816368/>

Zengin, T. (2023, 6 Ekim). Anayasada başörtüsü güvencesine karşı ittifak. Akşam. Erişim adresi: <https://www.aksam.com.tr/yazarlar/tarkan-zengin/anayasada-basortusu-guvencesine-karsi-ittifak/haber-1406723>

Zileli, Ü. (2023, 4 Ekim). Saray yeni anayasa taslağını gizlice kotarmış! Korkusuz. Erişim adresi: <https://www.korkusuz.com.tr/saray-yeni-anayasa-taslagini-gizlice-kotarmis-p182>